

Facultade de Educación e Traballo Social

Máster Universitario en Profesorado en Educación Secundaria Obrigatoria, Bacharelato, Formación Profesional e Ensino de Idiomas. Especialidade (Ourense): Orientación

Materias

Curso 1

Código	Nome	Cuadrimestre	Cr.totais
O02M066V06101	Orientación e Función Titorial	1c	3.5
O02M066V06102	Desenvolvemento Psicolóxico da Aprendizaxe no Ensino Secundario	1c	4.5
O02M066V06103	Deseño Curricular e Organización de Centros Educativos	1c	4.5
O02M066V06104	Sistema Educativo e Educación en Valores	1c	3.5
O02M066V06105	Orientación Base Legal, Composición, Planes e Programas	1c	4
O02M066V06106	Diagnóstico e Evolución da Competencia Curricular	1c	4
O02M066V06107	A Innovación e a Investigaición Educativa como Factores para a Mellora e o Asesoramento Escolar	1c	6
O02M066V06252	A Atención á Diversidade e a súa Intervención	2c	4
O02M066V06253	A Convivencia nos Centros de Secundaria e o Traballo dende Departamento de Orientación	2c	4
O02M066V06254	Formación Académica e Profesional	2c	4
O02M066V06301	Prácticas Externas	2c	12
O02M066V06401	Traballo Fin de Máster	2c	6

DATOS IDENTIFICATIVOS**Orientación e Función Titorial**

Materia	Orientación e Función Titorial			
Código	O02M066V06101			
Titulación	Máster Universitario en Profesorado en Educación Secundaria Obligatoria, Bacharelato, Formación Profesional e Ensino de Idiomas. Especialidade (Ourense): Orientación			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	3.5	OB	1	1c
Lingua de impartición	Castelán Galego			
Departamento				
Coordinador/a	Fernández Guerra, Ernesto			
Profesorado	Diéguez Ruibal, José Luis Fernández Guerra, Ernesto			
Correo-e	efguerra@uvigo.es			
Web				
Descrición xeral	O principal papel desta materia no Máster de profesorado de secundaria é axudar a comprender, a través da información, a actividade e a reflexión, o concepto, sentido e funcións da orientación e tutoría nos centros docentes nos que se imparte a etapa de educación secundaria.			

Resultados de Formación e Aprendizaxe

Código	
B1	Coñecer os contidos curriculares das materias relativas á especialización docente correspondente.
B4	Buscar, obter, procesar e comunicar información (oral, impresa, audiovisual, dixital ou multimedia), transformala en coñecemento e aplicala aos procesos de ensino e aprendizaxe nas materias propias da especialización cursada.
B6	Deseñar e desenvolver metodoloxías didácticas tanto grupais como personalizadas, adaptadas á diversidade dos estudantes.
B7	Deseñar e desenvolver espazos de aprendizaxe, con especial atención á equidade, a igualdade de dereitos e oportunidades entre homes e mulleres, a formación cidadá e o respecto aos dereitos humanos que faciliten a vida en sociedade, a toma de decisións e a construción dun futuro sustentable.
B9	Coñecer os procesos de interacción e comunicación na aula e dominar destrezas e habilidades sociais necesarias para fomentar a aprendizaxe e a convivencia na aula e abordar problemas de disciplina e resolución de conflitos
B11	Desenvolver as funcións de titoría e orientación dos estudantes de maneira colexiada.
B13	Coñecer a normativa e organización institucional do sistema educativo e modelos de mellora da calidade con aplicación aos centros de ensino
B18	Aplicar os coñecementos adquiridos e a capacidade de resolución de problemas a contornas educativas novas ou pouco coñecidos
C3	Elaborar propostas baseadas na adquisición de coñecementos, destrezas e aptitudes intelectuais e emocionais.
C4	Identificar e planificar a resolución de situacións educativas que afectan a estudantes con diferentes capacidades e ritmos de aprendizaxes.
C7	Coñecer e aplicar recursos e estratexias de información, titoría e orientación académica e profesional.
C10	Relacionar a educación co medio e comprender a función educadora da familia e a comunidade, tanto na adquisición de competencias e aprendizaxe como na educación no respecto dos dereitos e liberdades, na igualdade de dereitos e oportunidades entre homes e mulleres e na igualdade de trato e non discriminación das persoas con discapacidade.
C12	Adquirir habilidades sociais na relación e orientación familiar.
C25	Analizar críticamente o desempeño da docencia, das boas prácticas e da orientación utilizando indicadores de calidade.
D1	Utilizar bibliografía e ferramentas de procura de recursos bibliográficos xerais e específicos, incluíndo o acceso por Internet.
D2	Xestionar de forma óptima o tempo de traballo e organizar os recursos dispoñibles, establecendo prioridades, camiños alternativos e identificando erros lóxicos na toma de decisións.
D3	Potenciar a capacidade para o traballo en contornas cooperativas e pluridisciplinarias

Resultados previstos na materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe
Comprender os conceptos de orientación e de tutoría así como as súas relacións coa función docente.	B1 B11 B13 C7 C25 D1
Valorar a importancia da orientación e da tutoría no ensino en secundaria.	B1 B13 C7 C10
Sensibilizar ó profesorado da necesidade de participar activamente na orientación e tutoría sistemática dos seus alumnos/as.	B11 C25 D3
Coñecer as principais referencias legislativas relacionadas coa orientación e a tutoría.	B4 B13 D1 D2
Comprender a organización e a estrutura do Plan de Acción Titorial para un centro de enseñanza.	B1 B6 B11
Delimitar as funcións, tarefas, contidos e destinatarios da intervención titorial.	B11 B18
Coñecer algunhas técnicas e instrumentos de traballo a empregar na realización da labor titorial.	B6 C7 C12
Informar e asesorar ás familias respecto do proceso de ensino-aprendizaxe dos seus fillos así como a orientación persoal, académica e profesional que precisen.	C10 C12 D3
Dispoñer de habilidades sociais e ser capaz de aplicar estratexias para a resolución de conflitos.	B18 C3
Ser capaz de abordar e resolver problemas de disciplina na aula.	B7 B9 B18
Ser quen de promover e manter a comunicación coa familia e o entorno.	C10 C12
Ser capaz de diseñar e aplicar programas de atención ó alumnado e á diversidade, así como de apoio ás familias.	B7 C4 C10 D1 D2

Contidos

Tema	
1. Bases conceptuais do ámbito disciplinar.	1.1. Conceptos e principios da Orientación. 1.2. A función titorial: concepto e contidos.
2. Bases legislativas da orientación e función titorial.	2.1. Das leis orgánicas ao decreto 120/1998 e orde da Consellería de Educación que o desenvolve. 2.2. Outras disposicións relacionadas coa Orientación e a tutoría: regulamentos orgánicos dos centros, currículo, avaliación psicopedagóxica e atención á diversidade.
3. Diagnóstico, prevención e intervención nas dificultades de aprendizaxe e da atención á diversidade.	3.1. Funcións do diagnóstico na educación secundaria: preventiva e correctiva. 3.2. Diagnóstico e atención á diversidade. 3.3. O diagnóstico nas dificultades de aprendizaxe.
4. Programas e estratexias de intervención para a atención á diversidade.	4.1. Programas de intervención na atención á diversidade. 4.1. Principais estratexias.
5. Medidas de atención á diversidade e adaptacións curriculares.	5.1. Medidas de atención á diversidade. 5.2. As adaptacións do currículo.
6. Deseño e desenvolvemento do Plan de Acción Titorial. Estratexias e técnicas de orientación na tutoría.	6.1. Concepto de plan de acción titorial (PAT) para a educación secundaria. 6.2. Deseño, execución e avaliación dun PAT na educación secundaria. 6.3. A actividade orientadora do profesorado titor: estratexias e técnicas.

7. A participación das familias en centros e a súa orientación.
- 7.1. A relación familias-profesorado titor.
- 7.2. As familias na toma de decisións nos centros de secundaria.
- 7.3. A orientación ás familias dende a titoría e o departamento de orientación dos centros.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Lección maxistral	13	24	37
Resolución de problemas	4	30	34
Traballo tutelado	1	13.5	14.5
Actividades introductorias	1	0	1
Exame de preguntas obxectivas	1	0	1

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Lección maxistral	Aportacións teóricas. Poderán debatirse temas diversos relacionados co ámbito académico e/ou profesional.
Resolución de problemas	Realización de exercicios.
Traballo tutelado	O estudante desenvolve exercicios ou proxectos na aula baixo as directrices e supervisión do profesor. Pode estar vinculado ó seu desenvolvemento con actividades autónomas do estudante.
Actividades introductorias	Actividades introductorias.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Resolución de problemas	Axuda personalizada para enfocar correctamente os problemas ou exercicios propostos. Pode prestarse na clase ou fora dela en horario de titorías do profesorado. De forma individualizada ou atendendo ao equipo que a solicite.
Traballo tutelado	A atención préstase ao alumnado para acordar o tema ou problema dun traballo sobre a titoría en secundaria, facilitarlle un enfoque, unha bibliografía e unha posible estrutura para o mesmo. Asemade esta axuda mantense ao longo do traballo de forma que sirva de apoio e acompañamento do alumnado e garante un bo remate do mesmo.

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe
Resolución de problemas	Proba na que o alumno debe solucionar unha serie de problemas e/ou exercicios nun tempo/condicións establecido/as polo profesor e expolo na clase. Desta maneira, o alumno debe aplicar os coñecementos que adquiriu.	30	B1 C25 D1 B4 D2 B7 B11 B13 B18
Traballo tutelado	O estudante elabora coa axuda do profesor/a un traballo do cal presenta o resultado. Para facelo requírese recompilar información e mobilizar competencias adquiridas. Valórase a presentación, estrutura, calidade do contido, orixinalidade, innovación, actualización documental e entrega no prazo establecido.	30	B1 C3 D1 B4 C7 D2 B6 C10 D3 B11 C12
Exame de preguntas obxectivas	Deberá obter como mínimo o 50% da nota. Consistirá en preguntas tipo test ou cortas.	40	B1 C3 D1 B4 C4 D2 B6 C7 D3 B7 C10 B9 C12 B11 C25 B13 B18

Outros comentarios sobre a Avaliación

- Para acadar unha **avaliación continua positiva**, dada a modalidade de ensino presencial do Master, esíxese a todo o alumnado unha asistencia presencial dun mínimo do 80% das sesións (admisible a falta do 20% das horas) ademais da realización e entrega de tarefas ponderables.

- Os prazos de entrega das actividades, traballos, etc. serán comunicados o primeiro día de clase coa presentación do programa da materia. É necesario respectalos estrictamente para ser cualificados na avaliación continua.

- Evaluación global: O alumnado que **non obteña unha avaliación continua positiva** sobre os parámetros expostos anteriormente, poderá presentarse a unha proba escrita (data marcada no calendario do mestrado para exames oficiais) sobre todos os contidos traballados. Esta proba estará baseada na riguroxidade e profundización dos coñecementos e competencias acadadas polos alumnos/as na materia e terá una ponderación de 10 puntos (100% da nota final).

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

ÁLVAREZ GONZÁLEZ, B., **Orientación familiar: intervención familiar en el ámbito de la diversidad**, 1, Sanz Torres, 2012

ÁLVAREZ, M. e BISQUERRA, R., **Orientación educativa: áreas, estrategias y recursos.**, 1, Wolters Kluwer España., 2012

MARTÍN, E. y MAURI, T., **Orientación educativa. Atención a la diversidad y educación inclusiva**, 1, Graó, 2011

MONGE, C., **Tutoría y orientación educativa. Nuevas competencias 1 Wolters Kluwer España 2009 Libro**, 1, Wolters Kluwer España., 2009

SOBRADO, L., FERNÁNDEZ, E. e RODICIO, M. L. (coords.), **Orientación Educativa. Nuevas tendencias 1 Biblioteca Nueva**, 1, Biblioteca Nueva, 2012

Bibliografía Complementaria

ÁLVAREZ, M. e BISQUERRA, R. (Coords.), **Manual de Orientación y Tutoría**, 1, Praxis, 1998

LÓPEZ, N. e SOLÁ MARTÍNEZ, T., **Orientación escolar y tutoría**, 1, Grupo Editorial Universitario, 2005

LOZANO, J. CEREZO, M.C., ALCARAZ, S., **Plan de atención a la diversidad.**, 1, Alianza Editorial, 2015

MARTÍN, E. e ONRUBIA, J., **Orientación y tutoría. Procesos de innovación y mejora de la enseñanza**, 1, Graó, 2011

MARTÍNEZ, M. de C.; ÁLVAREZ, B. e FERNÁNDEZ, A.P., **Orientación Familiar: Contextos, evolución e intervención**, 1, Sanz Torres, 2009

Revista Española de Orientación y Psicopedagogía,

Revista de Investigación Educativa RIE,

Revista de Educación,

Revista Galego-Portuguesa de Psicología e Educación,

CNICE- MEC, recursos para a Educación Secundaria Obrigatoria,

---

Recomendacións

Materias que continúan o temario

Investigación e Innovación na Educación Secundaria/O02M066V02205

Prácticas Externas/O02M066V02301

Materias que se recomenda cursar simultaneamente

Deseño Curricular e Organización de Centros Educativos/O02M066V02103

Sistema Educativo e Educación en Valores/O02M066V02104

Tecnoloxía e Informática para o Profesorado de Educación Secundaria/O02M066V02208

Materias que se recomenda ter cursado previamente

A Ciencia e a súa Metodoloxía para Profesorado de Educación Secundaria/O02M066V02201

Organización da Aula-Obradoiro de Tecnoloxía/O02M066V02212

DATOS IDENTIFICATIVOS**Desenvolvemento Psicológico da Aprendizaxe no Ensino Secundario**

Materia	Desenvolvemento Psicológico da Aprendizaxe no Ensino Secundario			
Código	O02M066V06102			
Titulación	Máster Universitario en Profesorado en Educación Secundaria Obrigatoria, Bacharelato, Formación Profesional e Ensino de Idiomas. Especialidade (Ourense): Orientación			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	4.5	OB	1	1c
Lingua de impartición	Castelán Galego			
Departamento				
Coordinador/a	Conde Rodríguez, María Ángeles			
Profesorado	Conde Rodríguez, María Ángeles García Señorán, María del Mar			
Correo-e	angelesconde@uvigo.gal			
Web				
Descrición xeral	A presente materia ten un carácter básico e común para tódalas especialidades do posgrao de Educación Secundaria Obrigatoria, Bacharelato, Formación Profesional e Ensino de Idiomas. Sitúase no primeiro cuatrimestre do primeiro curso e facilita a comprensión das claves do desenvolvemento humano e os cambios que teñen lugar nos procesos físicos e psicolóxicos (cognición, linguaxe, personalidade, etc.) ó longo do período da adolescencia. Estes coñecementos son fundamentais na formación de docentes da etapa secundaria xa que representan unha ferramenta indispensable para poder contribuír ó desenvolvemento dos adolescentes a través dunha axeitada planificación dos seus procesos de aprendizaxe			

Resultados de Formación e Aprendizaxe

Código				
B3	Planificar, desenvolver e avaliar o proceso de ensino e aprendizaxe potenciando procesos educativos que faciliten a adquisición das competencias propias dos respectivos ensinos, atendendo ao nivel e formación previa dos estudantes, así como á orientación dos mesmos, tanto individualmente como en colaboración con outros docentes e profesionais do centro.			
B7	Deseñar e desenvolver espazos de aprendizaxe, con especial atención á equidade, a igualdade de dereitos e oportunidades entre homes e mulleres, a formación cidadá e o respecto aos dereitos humanos que faciliten a vida en sociedade, a toma de decisións e a construción dun futuro sustentable.			
B8	Adquirir estratexias para estimular o esforzo do estudante e promover a súa capacidade para aprender por se mesmo e con outros e desenvolver habilidades de pensamento e de decisión que faciliten a autonomía, a confianza e iniciativas persoais.			
B9	Coñecer os procesos de interacción e comunicación na aula e dominar destrezas e habilidades sociais necesarias para fomentar a aprendizaxe e a convivencia na aula e abordar problemas de disciplina e resolución de conflitos			
C2	Comprender o desenvolvemento da personalidade destes estudantes e as posibles disfuncións que afectan a aprendizaxe.			
C4	Identificar e planificar a resolución de situacións educativas que afectan a estudantes con diferentes capacidades e ritmos de aprendizaxes.			
C5	Coñecer os procesos de interacción e comunicación na aula e no centro, abordar e resolver posibles problemas.			
C9	Participar na definición do proxecto educativo e nas actividades xerais do centro atendendo a criterios de mellora da calidade, atención á diversidade, prevención de problemas de aprendizaxe e convivencia.			
D3	Potenciar a capacidade para o traballo en contornas cooperativas e pluridisciplinarias			

Resultados previstos na materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe
---------------------------------	---------------------------------------

Comprender os procesos de interacción educativa na aula e os procesos cognitivos, metacognitivos e afectivo-motivacionais que subxacen á aprendizaxe, e planificar e aplicar estratexias para a súa promoción.	B3 B8 B9 C2 C5 D3
Deseñar propostas de actuación educativa para alumnado con necesidades específicas de apoio educativo, acordos coa organización do centro docente.	B3 B7 B8 B9 C4 C5 C9 D3

Contidos

Tema	
1. FUNDAMENTOS DO COMPORTAMENTO HUMANO, DESENVOLVEMENTO E EDUCACIÓN	1.1. Conceptos de desenvolvemento, factores, teorías
2. PSICOLOXÍA EVOLUTIVA	2.1. Cambios corporais e desenvolvemento na adolescencia. 2.2. Desenvolvemento cognitivo na adolescencia. 2.3. Desenvolvemento afectivo-social na adolescencia
3. PSICOLOXÍA DA EDUCACIÓN	3.1. Enfoques conductuais da aprendizaxe na Educación Secundaria. 3.2. Enfoques cognitivos e socio-culturais da aprendizaxe na Educación Secundaria. 3.3. Factores Intrapersoais da Aprendizaxe: procesos e estratexias de aprendizaxe, motivación educativa, autoconceito e procesos metacognitivos. 3.4. Factores Interpersoais da Aprendizaxe: a interacción alumno-alumno e a interactividade profesor-alumnos
4. DIFICULTADES DE APRENDIZAXE E INTERVENCIÓN PSICOEDUCATIVA	4.1. Descrición, avaliación e intervención.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Lección maxistral	8.5	0	8.5
Traballo tutelado	6	41	47
Resolución de problemas de forma autónoma	6	40	46
Exame de preguntas obxectivas	1	10	11

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Lección maxistral	Exposición por parte das profesoras dos contidos sobre a materia obxecto de estudo, bases teóricas e/ou directrices dun traballo, exercicio ou proxecto a desenvolver polo estudante
Traballo tutelado	Resolución de actividades, estudo de casos, elaboración de documentos sobre a temática da materia baixo a dirección das docentes. Realizarase tanto de xeito individual como empregando técnicas grupais participativas.
Resolución de problemas de forma autónoma	Actividades relacionadas coa materia nas que se plantean problemas ou exercicios para resolver de forma autónoma.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Traballo tutelado	Proporcionarase directrices para o desenvolvemento dos traballos de aula, resolveranse dúbidas e discutiránse as iniciativas expostas polo alumnado durante a realización de actividades.
Resolución de problemas de forma autónoma	Resolución de dúbidas sobre os problemas ou exercicios relacionados coa materia para resolver de forma autónoma individualmente ou en grupo

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe		
Traballo tutelado	Actividades e prácticas a resolver na clase e asistencia e participación do alumnado	40	B3 B7 B9	C2 C4 C5 C9	D3
Resolución de problemas de forma autónoma	Actividades relacionadas coa materia nas que se plantean problemas ou exercicios para resolver de forma autónoma	30	B9	C2 C4	D3
Exame de preguntas obxectivas	Preguntas sobre os contidos do temario	30	B3 B7 B8 B9	C2 C5	

Outros comentarios sobre a Avaliación

AVALIACIÓN CONTINUA

Este mestrado ten a modalidade de ensino presencial, polo tanto a asistencia a clase e a realización dos traballos de aula son obrigatorios para a avaliación continua. Esta asistencia debe ser a lo menos do 80% estando admitido faltar ó 20 % da presencialidade.

Para superar a materia será preciso que os estudantes obteñan tanto na proba tipo test como nos traballos tutelados e autónomos como mínimo un 50% da cualificación nese apartado.

AVALIACIÓN GLOBAL

O alumnado que non poida seguir a avaliación continua realizará unha proba dos contidos da materia, na data marcada no calendario do mestrado para os exames oficiais. Esta proba suporá o 100% da nota final. Os pormenores e características de dita proba serán concretadas polo profesorado o día da presentación da materia ou cando se faga a consulta persoalmente.

Aqueles estudantes que non superen as probas ou actividades obxeto de avaliación poderán recuperalas na convocatoria de xullo, na que se avaliarán as competencias non adquiridas na 1ª oportunidade.

Poden consultarse as datas oficiais de avaliación da materia na web do Mestrado no espazo "exames".

En coherencia co carácter inclusivo que caracteriza a Facultade de Educación e Traballo social, esta guía poderá ser adaptada para atender ás necesidades específicas de apoio educativo que presente o alumnado adscrito ao programa PIUNE (PAT).

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

Coll, C. (Coord.), **Desarrollo, aprendizaje y enseñanza en la Educación Secundaria**, Graó, 2010

López-Escribano, C., Aguado-Orea, J y Solbes-Canales, I., **Psicología de la Educación**, Síntesis, 2020

Martín, C. y Navarro, J. I., **Psicología del desarrollo para docentes.**, Pirámide, 2009

Martín, C. y Navarro, J.I. (Coords.), **Psicología para el profesorado de Educación Secundaria y Bachillerato**, Pirámide, 2011

Shaffer, D.R. y Kipp, K., **Psicología del Desarrollo. Infancia y Adolescencia**, 7ª, CENGAGE Learning, 2007

Bibliografía Complementaria

Berger, S. K., **Psicología del desarrollo. Infancia y Adolescencia**, Panamericana, 2016

Coll, C., Palacios, J. y Marchesi, A. (Comps), **Desarrollo psicológico y educación, 2. Psicología de la Educación**, Alianza, 2001

García-Madruga, J.A. y Delval, J., **Psicología del Desarrollo I**, 1ª, UNED, 2010

González-Pienda, J.A., González, R., Núñez, J.C. y Valle, A., **Manual de Psicología de la Educación**, Pirámide, 2002

Martín, C. y Navarro, J.I., **Psicología de la educación para docentes**, Pirámide, 2010

Palacios, J, Marchesi, A. y Coll, C. (Comps.), **Desarrollo psicológico y educación: Vol. I. Psicología Evolutiva**, Alianza, 1999

Santrock, J.W, **Psicología de la Educación**, McGraw-Hill, 2006

Santrock, J.W., **Psicología del desarrollo**, McGraw-Hill., 2011

Recomendacións

Outros comentarios

Esta materia enmárcase nunha Facultade comprometida coa sustentabilidade da contorna e das persoas. Atendendo a esta filosofía, esta materia promoverá prácticas educativas en base a materiais de baixo impacto ambiental en coherencia cos principios de sustentabilidade (ODS).

DATOS IDENTIFICATIVOS**Diseño Curricular e Organización de Centros Educativos**

Materia	Deseño Curricular e Organización de Centros Educativos			
Código	O02M066V06103			
Titulación	Máster Universitario en Profesorado en Educación Secundaria Obligatoria, Bacharelato, Formación Profesional e Ensino de Idiomas. Especialidade (Ourense): Orientación			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	4.5	OB	1	1c
Lingua de impartición	Castelán			
Departamento				
Coordinador/a	Sánchez Martínez, María Cristina			
Profesorado	Sánchez Martínez, María Cristina			
Correo-e	c.sanchez@uvigo.es			
Web	http://http://mpe.uvigo.es/index.php?lang=es			
Descrición xeral	<p>O Máster de Educación Secundaria obrigatoria, Bacharelato, Formación Profesional e Ensino de Idiomas da Universidade de Vigo é de tipo profesionalizante e ten carácter oficial. Por tanto este máster, como os da súa clase, desembocará na adquisición dun título universitario da área de Educación. A formación neste máster está orientada a capacitar aos licenciados, arquitectos, inxeneiros e graduados en áreas específicas (xeografía e histórica, tecnoloxía e informática, etc.) para desenvolver o labor como profesores/as de secundaria.</p> <p>O seu contido curricular no plano de estudos agrúpase ao redor de tres módulos (común, específico e prácticum), cun total de 60 créditos anuais. A materia de Deseño Curricular e Organización de Centros Educativos forma parte do módulo común, ten carácter obrigatorio e conta con 4,5 créditos ECTS.</p>			

Resultados de Formación e Aprendizaxe

Código	
B1	Coñecer os contidos curriculares das materias relativas á especialización docente correspondente.
B2	Coñecer o corpo de coñecementos didácticos ao redor dos procesos de ensino e aprendizaxe respectivos.
B3	Planificar, desenvolver e avaliar o proceso de ensino e aprendizaxe potenciando procesos educativos que faciliten a adquisición das competencias propias dos respectivos ensinos, atendendo ao nivel e formación previa dos estudantes, así como á orientación dos mesmos, tanto individualmente como en colaboración con outros docentes e profesionais do centro.
B4	Buscar, obter, procesar e comunicar información (oral, impresa, audiovisual, dixital ou multimedia), transformala en coñecemento e aplicala aos procesos de ensino e aprendizaxe nas materias propias da especialización cursada.
B5	Contextualizar o currículo que se vaia a implantar nun centro docente participando na planificación colectiva do mesmo.
B6	Deseñar e desenvolver metodoloxías didácticas tanto grupais como personalizadas, adaptadas á diversidade dos estudantes.
B7	Deseñar e desenvolver espazos de aprendizaxe, con especial atención á equidade, a igualdade de dereitos e oportunidades entre homes e mulleres, a formación cidadá e o respecto aos dereitos humanos que faciliten a vida en sociedade, a toma de decisións e a construción dun futuro sustentable.
B10	Deseñar e realizar actividades formais e non formais que contribúan a facer do centro un lugar de participación e cultura na contorna no que está situado.
B16	Traballar en equipo con outros profesionais da educación, enriquecendo a súa formación.
B17	Desenvolver hábitos e actitudes para aprender a aprender ao longo do seu posterior desenvolvemento profesional.
B18	Aplicar os coñecementos adquiridos e a capacidade de resolución de problemas a contornas educativas novas ou pouco coñecidas
C4	Identificar e planificar a resolución de situacións educativas que afectan a estudantes con diferentes capacidades e ritmos de aprendizaxes.

C9	Participar na definición do proxecto educativo e nas actividades xerais do centro atendendo a criterios de mellora da calidade, atención á diversidade, prevención de problemas de aprendizaxe e convivencia.
C13	Coñecer e aplicar recursos e estratexias de educación no respecto e valor da diversidade lingüística e as súas implicacións educativas.
C17	Coñecer contextos e situacións en que se usan ou aplican os diversos contidos curriculares
C18	Coñecer os desenvolvementos teórico-prácticos do ensino e a aprendizaxe das materias correspondentes.
C19	Transformar os currículos en programas de actividades e de traballo.
C20	Adquirir criterios de selección e elaboración de materiais educativos.
C22	Integrar a formación en comunicación audiovisual e multimedia no proceso de ensino-aprendizaxe.
C23	Coñecer estratexias e procedementos de avaliación e entender a avaliación como un procedemento de regulación da aprendizaxe e estímulo ao esforzo.
C27	Coñecer e aplicar metodoloxías e técnicas básicas de investigación e avaliación educativas e ser capaz de deseñar e desenvolver proxectos de investigación, innovación e avaliación.
C31	Participar nas propostas de mellora nos distintos ámbitos de actuación a partir da reflexión sobre a práctica.
D1	Utilizar bibliografía e ferramentas de procura de recursos bibliográficos xenerais e específicos, incluíndo o acceso por Internet.
D2	Xestionar de forma óptima o tempo de traballo e organizar os recursos dispoñibles, establecendo prioridades, camiños alternativos e identificando erros lóxicos na toma de decisións.
D3	Potenciar a capacidade para o traballo en contornas cooperativas e pluridisciplinarias

Resultados previstos na materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe
Identificar e promover modelos de liderato democráticos.	B3 B6 B7 B16 C9 D2 D3
Ser capaz de promover o traballo en grupo.	B16 C9 D3
Deseñar e desenvolver proxectos educativos e unidades de programación que permitan adaptar o curriculum oficial ao contexto sociocultural	B2 B3 B4 B5 B7 B18 C4 C13 C19 C27 D1 D2 D3
Crear deseños curriculares segundo diferentes modelos, proxectando en cada caso a toma de decisións dunha forma auto-reflexiva e crítica.	B3 B5 B6 B7 B10 C4 C9 C13 C17 C22 C23 C27 C31 D1 D2 D3

Programar e implementar procesos de avaliación: coñecemento e habilidade da implementación de procesos evaluativos.	B1 B3 B4 B16 B17 C4 C9 C18 C31 D1 D2 D3
Utilizar diferentes metodoloxías en función do proceso de E-A adecuando as súas características en funcións dos diferentes contextos ou situacións.	B1 B2 B4 B6 B10 B17 C13 C19 C27 C31 D1 D2 D3
Construir, seleccionar e avaliar materiais didácticos adecuando estes ao saber facer do alumnado	B1 B2 B7 C13 C19 C20 D1 D2 D3
Dominar as diferentes técnicas e tipos de avaliación e responsabilizarse cos procesos avaliativos.	B2 B3 B4 B10 B18 C4 C27 C31 D1 D2 D3

Contidos

Tema	
Bases conceptuais do ámbito da didáctica:	Modelos de ensinanza e de currículo. Modelos de liderazgo en educación e traballo en equipo.
Estrutura curricular e organizativa:	Lexislación educativa: Decretos do curriculum. Organización académica e administrativa, e dirección.
Compoñentes didácticos e organizativos (deseño didáctico):	obxectivos, competencias, contidos, actividades, metodoloxía, principios e estratexias, recursos didácticos, organización da aula, avaliación do proceso de ensinanza-aprendizaxe, etc.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Lección maxistral	10	35	45
Resolución de problemas de forma autónoma	4	25	29
Traballo tutelado	3	16	19
Prácticas con apoio das TIC	2	10.5	12.5
Aprendizaxe colaborativa	1	4	5
Exame de preguntas obxectivas	0.25	0	0.25
Cartafol/dossier	0.25	0	0.25
Estudo de casos	1.5	0	1.5

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente	
	Descrición
Lección maxistral	Exposición oral da docente apoiada en recursos didácticos, particularmente en medios audiovisuais e TIC, así coma en diferentes estratexias dirixidas a acaptar a atención do alumnado e a motivalo.
Resolución de problemas de forma autónoma	Realización de actividades na aula. O seu desenvolvemento estará vinculado cos contidos nucleares da materia.
Traballo tutelado	Elaboración de xeito individual ou en pequeno grupo de traballo/s sobre a temática da materia.
Prácticas con apoio das TIC	Desenvolvemento de diferentes actividades autónomas apoiándose en medios dixitais.
Aprendizaxe colaborativa	Elaboración en pequenos grupos de tarefas académicas para afondar na súa propia aprendizaxe.

Atención personalizada	
Metodoloxías	Descrición
Lección maxistral	Atención docente ante as dudas xurdidas no estudantado, así como a aclaración específica sobre os contidos imparidos.
Traballo tutelado	Atención individualizada ou en grupo para o desenvolvemento de pequenos traballos relativos a temática da materia.
Aprendizaxe colaborativa	Atención en grupo para o desenvolvemento das tarefas solicitadas

Avaliación					
	Descrición	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe		
Resolución de problemas de forma autónoma	Valoraranse a implicación e adecuación de actividades relacionadas coa parte teórica e práctica da materia desenvoltas polo alumno/a na aula. Ata 2 ptos.	20	B1 B2 B7 B16 B17	C13 C17 C27	D1 D3
Traballo tutelado	Na valoración de pequenos traballos/actividades terase en conta o grao de adecuación ás consignas dadas pola/o docente, e considerarase a calidade dos mesmos/as. Ata 3,5 ptos.	35	B3 B4 B5 B6 B10	C4 C9 C18 C19 C20 C22 C23 C27 C31	D2
Aprendizaxe colaborativa	Valorarase a capacidade de traballar en grupo e resolver as tarefas solicitadas. Ata 1,5 ptos.	15	B3 B4 B5 B6	C4 C9 C18 C19 C20 C22 C23 C27 C31	D2
Exame de preguntas obxectivas	Valorarase o grao de coñecementos obxectivos demostrados polo estudantado. Ata 1,5 ptos.	15	B1 B2	C17 C18	D2
Cartafol/dossier	Valorarase o axuste as datas de entrega comunicadas, a sistematización/ organización e calidade do contido recollido, así coma a súa amplitude. Ata 0,25 ptos.	2.5	B1 B2 B4 B17	C13 C17 C27 C31	D2
Estudo de casos	Valorarase a capacidade de resolución de situacións/casos en contornas educativas da E. Secundaria. Ata 1,25 ptos.	12.5	B3 B17 B18	C4 C17	D3

Outros comentarios sobre a Avaliación

- Os prazos das entregas das actividades, traballos, etc. serán comunicados polo profesorado na clase e/ou na plataforma de teledocencia empregada na materia e tamén é necesario cumprilos para ser cualificados na avaliación continua ou final.

- O alumnado que non supere a materia por avaliación continua terá unha proba de avaliación, ao redor dos contidos nucleares da materia, na data marcada no calendario do máster para os exames oficiais. Cabe resaltar que esta proba estará composta dun traballo (30%) e un examen (70%), tendo que obter alomenos o 50% da puntuación en cada unha para realizar o cómputo. En caso de superar unha das probas da materia (traballo ou exame) conservarase a súa calificación dentro do mesmo curso académico, pero na Acta académica figurará como non superada e colocarse a media resultante da puntuación global obtida (atendendo previamente a súa respectiva ponderación).

Máis información sobre o proceso de avaliación así como sobre o tipo de exame, as orientacións para a realización do traballo, data de entrega, etc. será facilitada baixo demanda do alumnado que precise, ao non poder superar a materia por avaliación continua.

Na web do mestrado poden consultarse as datas do exame oficial, lugares, horas, etc: <http://mpe.uvigo.es/gl/>

As partes da materia superadas na 1ª oportunidade, non serán obxecto de avaliación na 2ª, considerándose, polo tanto, como aprobadas nesecurso académico.

Outras observacións

En coherencia co carácter inclusivo que caracteriza a Facultade de Educación e Traballo social, esta guía poderá ser adaptada para atender ás necesidades específicas de apoio educativo que presente o alumnado adscrito ao programa PIUNE (PAT)□

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

Canton Mayo, I.; Pino Juste, M., **Organización de centros educativos en la sociedad del conocimiento**, Alianza, 2013

Domingo Segovia, J.; Pérez Ferra, M. (Coords.), **Aprendiendo a enseñar (Manual + Prácticas)**, Pirámide, 2017

Jiménez-Rodríguez, M.A, **El diseño de unidades didácticas hoy: la alienación del currículo al servicio de los aprendizajes**, Tirant lo Blanch, 2019

Bibliografía Complementaria

Olaz Capitán, A. J., **Cómo trabajar en equipo a través de competencias**, Narcea, 2016

Recomendacións

Materias que se recomenda cursar simultaneamente

Desenvolvemento Psicolóxico da Aprendizaxe no Ensino Secundario/O02M066V02102

Outros comentarios

Esta materia enmárcase nunha Facultade comprometida coa sustentabilidade da contorna e das persoas. Atendendo a esta filosofía, esta materia promoverá prácticas educativas en base a materiais de baixo impacto ambiental en coherencia cos principios de sustentabilidade (ODS).

DATOS IDENTIFICATIVOS**Sistema Educativo e Educación en Valores**

Materia	Sistema Educativo e Educación en Valores			
Código	O02M066V06104			
Titulación	Máster Universitario en Profesorado en Educación Secundaria Obligatoria, Bacharelato, Formación Profesional e Ensino de Idiomas. Especialidade (Ourense): Orientación			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	3.5	OB	1	1c
Lingua de impartición	Castelán Galego			
Departamento				
Coordinador/a	Fernández Simo, Jesús Deibe			
Profesorado	Carrera Fernández, María Victoria Fernández Simo, Jesús Deibe			
Correo-e	jesfernandez@uvigo.gal			
Web	http://https://fcce.uvigo.es/gl/docencia/profesorado/jesus-deibe-fernandez-simo/			

Descrición xeral Toda práctica de intervención educativa afonda as súas raíces no sistema de ideas, procedementos e valores que os seus fins lle asignan. A posición da persoa profesional do campo educativo que quere educar sin ter unha teoría clara e definida da educación sería tan irracional como a daquela que quere guiar a alguén sen saber de onde parte, por onde vai e cara ónde se dirixe.

Esta é a razón pola que, antes de deseñar o desenvolvemento de calquera intervención pedagóxica, o profesorado debe ter clara unha Teoría da Educación que guíe a determinación do proceso educativo e a selección dos medios para logralo.

Para iso, e en primeiro lugar, é necesario precisar que é a Teoría da Educación, que lonxe de referirse exclusivamente a cuestións teóricas sobre a educación, e polo tanto afastadas das realidades educativas, incide, sen embargo, en todos os aspectos propios da práctica educativa. Polo tanto, a Teoría da Educación significa coñecer para facer, saber para logo aplicar mellor as innovacións educativas e, en definitiva, para mellorar a calidade da educación.

De seguido, é obrigado determinar que entendemos por educación, xa que ao ser un termo de uso habitual na vida cotiá, porque a todas as persoas lles afecta de algún xeito, todo o mundo se atrevería a dar unha definición de educación.

Ademais, existen moitos conceptos afíns á educación como formación, ensinanza, aprendizaxe, instrucción, capacitación, que se empregan en moitas ocasións como termos similares e que deben diferenciarse para a súa correcta utilización.

Asimesmo, a educación non se pode reducir soamente a aquela que é impartida na escola -Educación Formal-, xa que as persoas se educan máis aló dela e os influxos que se reciben a partires doutros medios son tanto igual ou máis potentes que os que proceden da escola e mesmo interfiren na súa acción.

Polo tanto, se fai necesario traballar os conceptos de Educación non Formal, definida como o conxunto de procesos, medios e institucións específicas, e diferenciadamente deseñados en función de explícitos obxectivos de formación, que non están directamente dirixidos á provisión dos graos propios do sistema educativo regrado; e de Educación Informal, que se refire a aqueles procesos educativos que se producen indiferenciados doutros procesos sociais, que non foron institucionalizados nin sistematizados, e que se dan no curso ordinario da vida.

Un dos factores que influíu na crecente importancia que se lle outorgou tanto á Educación Non Formal como á Educación Informal foi o cambio nos valores defendidos pola sociedade; e, da defensa da virilidade ou da guerra, passuse á defensa da paz ou da tolerancia, valores nos que ata agora non educaba a escola e que a partires da transversalidade, como propoñía a LOGSE, e da inclusión da Educación en Valores da LOE, sí serían incluídos nos seus contidos.

Tendo en conta que a saída profesional deste curso de posgrao é a de ser docente en Educación Secundaria, un bloque de contido se centra exclusivamente no sistema educativo, co fin de introducir ó alumnado no universo da educación, prestando especial atención ós elementos que integran o sistema a as súas funcións en relación coa acción educativa. En consecuencia, se considerarán os axentes socioeducativos e as súas responsabilidades, pero tamén se prestará especial atención a algunhas institucións fundamentais como o Estado ou as Comunidades Autónomas, en tanto responsables da normativa educativa e da redacción e desenvolvemento da Lei Orgánica 2/2006 (LOE) e da actual Lei Orgánica 8/2013 (LOMCE).

Resultados de Formación e Aprendizaxe

Código

B7	Deseñar e desenvolver espazos de aprendizaxe, con especial atención á equidade, a igualdade de dereitos e oportunidades entre homes e mulleres, a formación cidadá e o respecto aos dereitos humanos que faciliten a vida en sociedade, a toma de decisións e a construción dun futuro sustentable.
B9	Coñecer os procesos de interacción e comunicación na aula e dominar destrezas e habilidades sociais necesarias para fomentar a aprendizaxe e a convivencia na aula e abordar problemas de disciplina e resolución de conflitos
B13	Coñecer a normativa e organización institucional do sistema educativo e modelos de mellora da calidade con aplicación aos centros de ensino
B14	Coñecer e analizar as características históricas da profesión docente, a súa situación actual, perspectivas e interrelación coa realidade social de cada época.
C3	Elaborar propostas baseadas na adquisición de coñecementos, destrezas e aptitudes intelectuais e emocionais.
C6	Coñecer a evolución histórica do sistema educativo no noso país.
C8	Promover accións de educación emocional, en valores e formación cidadá.
C9	Participar na definición do proxecto educativo e nas actividades xerais do centro atendendo a criterios de mellora da calidade, atención á diversidade, prevención de problemas de aprendizaxe e convivencia.
C29	Acreditar un bo dominio da expresión oral e escrita na práctica docente.
C30	Dominar as destrezas e as habilidades sociais necesarias para fomentar un clima que facilite a aprendizaxe e a convivencia.

D1 Utilizar bibliografía e ferramentas de procura de recursos bibliográficos xerais e específicos, incluíndo o acceso por Internet.

D3 Potenciar a capacidade para o traballo en contornas cooperativas e pluridisciplinarias

Resultados previstos na materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe
1. Deseña e desenvolve espazos de aprendizaxe con especial atención á equidade, educación emocional e en valores, a igualdade de dereitos e oportunidades entre homes e mulleres, a formación cidadá e o respecto dos dereitos humanos que faciliten a vida en sociedade, a toma de decisións e a construción dun futuro sostible.	B7 B9 B13 C3 C8 C9 C29 C30 D1 D3
2. Coñece e valora o rol dos axentes socioeducativos (non formais e informais) nos procesos educativos formais propios das ensinanzas de secundaria.	B7 C9 C30 D3
3. Coñece a normativa legal e a organización institucional do sistema educativo español, a súa estruturación e principios fundamentais.	B13 B14 C6 D3
4. Coñece a evolución histórica das teorías educativas, facendo especial fincapé no personalismo pedagóxico e nas teorías que fundamentan a educación actual.	B13 B14 C6 C29 D1 D3

Contidos

Tema	
Bloque temático 1. O universo educativo: concepto de educación. Os escenarios educativos (Educación Formal, Non Formal e Informal).	1.1. Concepto de educación: características xerais e diferenciadoras. 1.2. Clarificación terminolóxica. 1.3. Dimensións e piares da educación. 1.4. Os escenarios educativos: educación formal, non formal e informal. 1.5. Da escola tradicional ás escolas renovadas.
Bloque temático 2. Sistema educativo. Os axentes socioeducativos (educadores/as, estudantes, familia) e a súa evolución.	2.1. O sistema educativo español. Análise histórico. LOGSE, LOCE, LOE, LOMCE. 2.2. A estrutura do sistema educativo actual. Ensinanzas obrigatorias e postobligatorias. A Educación Secundaria e o Bacharelato. A Formación Profesional. A Ensinanzas de Idiomas. 2.3. Institucións e axentes no sistema educativo. O rol do Estado e o rol das Comunidades Autónomas. Os centros educativos. Profesorado e alumnado. As familias. As asociacións escolares.
Bloque temático 3. Educación en Valores.	3.1. Marco conceptual da Educación en Valores e Actitudes. Cara unha convivencia pacífica. 3.2. Metodoloxía e estratexias didácticas ante os valores e as actitudes. 3.3. Avaliación de valores e actitudes. 3.4. Actitudes do profesorado ante os valores controvertidos. 3.5. A Declaración Universal dos Dereitos Humanos e a Declaración dos Dereitos da Infancia: contexto de actuación para a Educación en Valores e Actitudes.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Traballo tutelado	8,5	0	8,5
Resolución de problemas de forma autónoma	0	60	60
Lección maxistral	8	0	8
Exame de preguntas obxectivas	1	10	11

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente	
	Descrición
Traballo tutelado	O alumnado, de maneira individual ou en grupo, elabora un documento sobre a temática da materia ou prepara seminarios, investigacións, memorias, ensaios, resumos de lecturas, conferencias etc.
Resolución de problemas de forma autónoma	Actividades na que se formulan problemas e/ou exercicios relacionados coa materia. O alumno/a debe desenvolver a análise e resolución dos problemas e/ou exercicios de forma autónoma.
Lección maxistral	O profesorado presentará os núcleos temáticos fundamentais da materia.

Atención personalizada	
Metodoloxías	Descrición
Lección maxistral	Tras as exposicións dos contidos fundamentais da materia, darase resposta ás dudas xurdidas e/ou aclaracións de forma individualizada ou en pequenos grupos.
Traballo tutelado	Orientacións específica a cada estudante para o desenvolvemento das diferentes actividades de aula.
Resolución de problemas de forma autónoma	Atención personalizada en relación á elaboración dos diferentes exercicios e/ou problemas propostos.

Avaliación					
	Descrición	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe		
Resolución de problemas de forma autónoma	Traballos	40	B7 B9 B13 B14	C3 C6 C8 C9 C29 C30	D1 D3
Lección maxistral	Asistencia e participación na aula	20	B7 B9 B13 B14	C3 C6 C8 C9 C29 C30	D1 D3
Exame de preguntas obxectivas	Proba escrita con alternativas de resposta	40	B7 B9 B13 B14	C3 C6 C8 C9 C29 C30	D1 D3

Outros comentarios sobre a Avaliación

Este Master ten modalidade de ensinanza presencial, polo tanto a asistencia a clase e a realización dos traballos para a avaliación continua é obrigatoria. Esta asistencia debe ser, polo menos, do 80 %. Os prazos das entregas das actividades, traballos, etc. serán comunicados polo profesorado na clase; é necesario cumprilos para ser cualificados en avaliación continua.

O alumnado que non supere a materia por avaliación continua será avaliado da seguinte forma: Exame de preguntas obxectivas, sobre os contidos nucleares da materia, na data marcada no calendario do Master para os exames oficiais (ata o 75% da nota). Traballo tutelado (ata 25%). Sendo necesario acadar o 50% en cada proba para superar a materia.

As datas oficiais dos exames poden consultarse na web da universidade: <http://mpe.uvigo.es/es/> no espazo "exames".

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica
 Camps, V., **Creer en la educación**, Península, 1998
 Cortina, A. (Coord.), **La educación y los valores**, Biblioteca Nueva, 2009
 Carreras, L., **Cómo educar en valores**, 4ª, Narcea, 1997
 Colom, A. (Ed.), **Teorías e institucións contemporáneas de la educación**, Ariel, 1997
 Delors, J. (Coord.), **La educación encierra un tesoro. Informe a la UNESCO de la Comisión Internacional sobre la educación para el siglo XXI**, Santillana, 1996

Palacios, J., **La cuestión escolar. Críticas y alternativas**, Laia, 1978

Trilla, J. (Coord.), **El legado pedagógico del siglo XX para la escuela del siglo XXI**, Graó, 2001

Bibliografía Complementaria

Carrera, M.V., DePalma, R. & Lameiras, M., **Toward a more comprehensive understanding of bullying in school settings**, 2011

Carrera, M.V., Lameiras, M. & Cid, X.M., **Una pedagogía transgresora para la prevención del bullying en el aula**, Edições Afrontamento, 2011

Caride, J.A. (Coord.), **Los derechos humanos en la educación y la cultura**, HomoSapiens, 2009

Freire, P., **La educación como práctica de la libertad**, Siglo XXI, 1967

García, J.L., **La sociedad educadora**, Editorial Independiente, 2000

Gimeno, J., **La educación que aún es posible. Ensayos a cerca de la cultura para la educación**, Morata, 2005

Giroux, H., **Los profesores como intelectuales. Hacia una pedagogía crítica del aprendizaje**, Paidós, 1990

Illich, I., **La sociedad desescolarizada**, Barral, 1976

Morin, E., **Los siete saberes necesarios de la educación del futuro**, Unesco, 1999

VV.AA., **Pedagogías del Siglo XX**, 2000

Educación SXX1,

Revista de Educación,

Revista de Educación Social,

Revista Española de Pedagogía,

Recomendaciones

DATOS IDENTIFICATIVOS**Orientación Base Legal, Composición, Planes e Programas**

Materia	Orientación Base Legal, Composición, Planes e Programas			
Código	O02M066V06105			
Titulación	Máster Universitario en Profesorado en Educación Secundaria Obrigatoria, Bacharelato, Formación Profesional e Ensinu de Idiomas. Especialidade (Ourense): Orientación			
Descritores	Creditos ECTS 4	Sinale OB	Curso 1	Cuadrimestre 1c
Lingua de impartición	Galego			
Departamento	Didáctica, organización escolar e métodos de investigación			
Coordinador/a	Fernández Guerra, Ernesto			
Profesorado	Fernández Guerra, Ernesto			
Correo-e	efguerra@uvigo.es			
Web	http://http://cocampo.webs.uvigo.es/			
Descrición xeral	Esta materia ten a función de axudar ao alumnado a adquirir e desenvolver todo tipo de competencias que lle permitan exercer a orientación académica e profesional en centros de educación secundaria con coñecemento das bases legais que regulan a súa organización e funcionamento en Galicia, así como as claves conceptuais para comprender ambas as dimensións e desenvolverse adecuadamente no devandito contexto.			

Resultados de Formación e Aprendizaxe

Código	
B3	Planificar, desenvolver e avaliar o proceso de ensino e aprendizaxe potenciando procesos educativos que faciliten a adquisición das competencias propias dos respectivos ensinns, atendendo ao nivel e formación previa dos estudantes, así como á orientación dos mesmos, tanto individualmente como en colaboración con outros docentes e profesionais do centro.
B11	Desenvolver as funcións de tutoría e orientación dos estudantes de maneira colexiada.
B13	Coñecer a normativa e organización institucional do sistema educativo e modelos de mellora da calidade con aplicación aos centros de ensino
B14	Coñecer e analizar as características históricas da profesión docente, a súa situación actual, perspectivas e interrelación coa realidade social de cada época.
C1	Coñecer as características dos estudantes, os seus contextos sociais e motivacións.
C6	Coñecer a evolución histórica do sistema educativo no noso país.
C7	Coñecer e aplicar recursos e estratexias de información, tutoría e orientación académica e profesional.
C9	Participar na definición do proxecto educativo e nas actividades xerais do centro atendendo a criterios de mellora da calidade, atención á diversidade, prevención de problemas de aprendizaxe e convivencia.
C12	Adquirir habilidades sociais na relación e orientación familiar.
C19	Transformar os currículos en programas de actividades e de traballo.
C23	Coñecer estratexias e procedementos de avaliación e entender a avaliación como un procedemento de regulación da aprendizaxe e estímulo ao esforzo.
C25	Analizar criticamente o desempeño da docencia, das boas prácticas e da orientación utilizando indicadores de calidade.
C31	Participar nas propostas de mellora nos distintos ámbitos de actuación a partir da reflexión sobre a práctica.
D1	Utilizar bibliografía e ferramentas de procura de recursos bibliográficos xenerais e específicos, incluíndo o acceso por Internet.
D3	Potenciar a capacidade para o traballo en contornas cooperativas e pluridisciplinarias

Resultados previstos na materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe
1. Coñecer as bases teórico-legais da orientación no sistema educativo	C6 C7 C25 D1 D3
2. Comprender a relación existente entre os distintos modelos de orientación psicopedagóxica e o sistema educativo	B13 B14 C1 C6 C31 D1
3. Analizar criticamente o modelo institucional de orientación existente na Comunidade Autónoma de Galicia	B13 C25 D1
4. Deseñar un Plan de Orientación Académica e Profesional para educación secundaria	B3 B11 B13 C7 C9 C12 C19 C23 D1
5. Valorar a orientación educativa como un factor de importancia para a calidade da educación.	C7 C9 C25 C31 D3

Contidos

Tema	
1. A orientación como actividade educativa	1.1. Relación entre orientación e educación 1.2. A orientación no sistema educativo
2. Principios e modelos de orientación	2.1. Os principios de prevención, desenvolvemento e intervención no contexto. 2.2. Modelos teóricos, de intervención e institucionais
3. Instrumentos e técnicas de orientación	3.1. A relación entre modelo, técnica e instrumento 3.2. A observación sistemática, as probas psicopedagóxicas e a entrevista
4. Organización e funcionamento dos servizos de orientación	4.1. Os servizos internos: departamento de orientación e tutorías. 4.2. Os servizos externos: equipos dun ámbito e especialidade determinada.
5. A tutoría como elemento da educación secundaria	5.1. A tutoría nos centros de secundaria: regulamentos 5.2. As funcións titoriais na educación secundaria na Comunidade Autónoma de Galicia
6. Principios de intervención psicoeducativa derivados dos enfoques sistémico e constructivista.	6.1. Os principios de intervención psicoeducativa na lexislación actualmente vixente. 6.2. A intervención psicoeducativa como actividade do departamento de orientación e o equipo de orientación específico
7. Elementos de deseño curricular e os proxectos de realización curricular	7.1. Contidos de orientación académica e profesional como elementos do deseño e realización do currículo 7.2. Adecuación do currículo en función do diagnóstico psicopedagóxico.
8. Fundamentación psicolóxica e pedagóxica do currículo	8.1. Fundamentos psicolóxicos do currículo de secundaria e orientación académica e profesional. 8.2. Fundamentos pedagóxicos do currículo de secundaria e orientación académica e profesional.
9. Plans e programas a desenvolver en educación	9.1. O plan de orientación académica e profesional (POAP) na educación secundaria na lexislación vixente. 9.2. O plan de acción titorial (PAT) na educación secundaria actual. 9.3. O plan de atención á diversidade (PAD) 9.4. Plan de convivencia no centro (PC)

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Lección maxistral	3	12	15

Resolución de problemas	4	10	14
Estudo de casos	3	6	9
Traballo tutelado	2	16	18
Debate	2	2	4
Presentación	3	10	13
Traballo	2	16	18
Resolución de problemas e/ou exercicios	3	6	9

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Lección maxistral	Exposición por parte do profesor dos contidos sobre a materia obxecto de estudo, bases teóricas e/ou directrices dun traballo, exercicio ou proxecto a desenvolver polo estudantado. Resulta fundamental que as explicacións sirvan para axudar a comprender en termos legais e conceptuais o modelo institucional de orientación educativa e profesional que se acha vixente na Comunidade Autónoma de Galicia.
Resolución de problemas	Actividade na que se formulan problemas e/ou exercicios relacionados coa materia. O alumno debe desenvolver as solucións adecuadas ou correctas mediante procedementos de transformación da información dispoñible e a interpretación dos resultados. Empregarase como complemento da lección maxistral. Os problemas que poden propoñerse son os que normalmente se lle presentan aos departamentos de orientación dos centros con etapas de educación secundaria
Estudo de casos	Análise dun feito ou problema real relacionado coa orientación psicopedagóxica coa finalidade de coñecerlo, interpretalo, resolvelo, xerar hipóteses, contrastar datos, reflexionar, completar coñecementos, diagnósticos e adestrarse en procedementos alternativos de solución. Supón a aplicación dos conceptos teóricos e legais que se imparten na materia.
Traballo tutelado	Elaboración dun documento sobre orientación psicopedagóxica ou preparación de investigacións, memorias, ensaios, resumos de lecturas, videos, etc. Constitúe unha actividade autónoma do estudante que inclúe a procura e recollida de información, lectura e manexo de bibliografía, redacción e exposición do resultado e que conta coa axuda e o seguimento do profesorado. Constitúe un elemento importante para a avaliación do alumnado e, xunto coa súa exposición, posúe un peso importante na súa cualificación
Debate	Charla aberta entre un grupo de estudantes. Pode centrarse nun tema dos contidos da materia, na análise dun caso, no resultado dun proxecto, exercicio ou problema desenvolvido previamente nunha sesión maxistral...
Presentación	Exposición por parte do alumnado ante o docente e/ou un grupo de estudantes dun tema sobre contidos da materia ou dos resultados dun traballo, problema, exercicio, proxecto ou estudo de caso, normalmente tutelados polo profesorado. Pódese levar a cabo de maneira individual ou en grupo e xunto coa elaboración e resultado do traballo como tal posúe un peso importante na cualificación do alumnado.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Resolución de problemas	Nas clases e nas horas de tutoría
Estudo de casos	Nas clases e nas horas de tutoría
Traballo tutelado	Nas sesións de tutoría ao efecto
Debate	Charla aberta entre un grupo de estudantes. Pode centrarse nun tema dos contidos da materia, na análise dun caso, no resultado dun proxecto, exercicio ou problema desenvolvido previamente nunha sesión maxistral...
Probas	Descrición
Traballo	Nas clases e nas horas de tutoría

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe
Resolución de problemas	Proba na que o alumno debe solucionar unha serie de problemas e/ou exercicios nun tempo/condicións establecido/as polo profesor. Desta maneira, o alumno debe aplicar os coñecementos que adquiriu.	20	B3 C7 D1 B11 C31 B13
Traballo tutelado	O estudante elaborará algún programa que poida aplicarse na Educación Primaria e/ou secundaria.	30	B11 C9 D3 C23 C25 C31

Presentación	Exposición por parte do alumnado ante o docente e/ou un grupo de estudantes dun tema sobre contidos da materia ou dos resultados dun traballo, exercicio, proxecto... Pódese levar a cabo de maneira individual ou en grupo.	10	B13 B14	D1 D3
Traballo	Realizar un plan de orientación académica e profesional tendo en conta os principios da orientación, os modelos teóricos, de intervención e institucionais vixentes para un centro educativo que indique o profesor da materia.	40	B3 B13	C7 C9

Outros comentarios sobre a Avaliación

1. Quen non acredítase a través dos medios expostos a adquisición e desenvolvemento das competencias enumeradas no presente documento haberá de someterse a unha proba posterior de avaliación, con preguntas de resposta curta e longa (véxase puntos 2 e 3), esta proba terá un peso dun 40% na nota. Deberá tamén presentar os traballos correspondentes: A) elaboración dalgún programa que se poida aplicar en E. Primaria e/ou Secundaria, terá un peso dun 30% da nota. B) Realizar un Plan de Orientación Académico e Profesional para a etapa que indique o profesor, terá un peso dun 30% na nota.

2. Avaliación Global: A asistencia é obrigatoria, polo que quen perda máis dun 20% deberá realizar un exame con preguntas de resposta curta e longa, preguntas de desenvolvemento sobre os contidos da materia, que se xulgará conforme aos criterios de logro das competencias e obxectivos da mesma, esta proba terá un peso dun 40% na nota. Asemade deberá entregar os traballos que lle encomende o profesor para avaliar as competencias que non poidan ser avaliadas mediante proba escrita de exame, estes traballos serán: A) elaboración dalgún programa indicado polo profesor que se poida levar a cabo en E. Primaria e/ou Secundaria, terá un peso dun 30% da nota. B) Realizar un Plan de Orientación Académico e Profesional para a etapa ou etapas que lle indique o profesor, terá un peso dun 30% na nota.

3. A proba terá lugar nas datas e horas que se sinalen pola dirección do mestrado.

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

CIDE, **Orientación educativa, fundamentos teóricos, modelos institucionales y nuevas perspectivas**, 1, Ministerio de Educación, Política Social y, 2009

Sobrado, L. y Ocampo, C., **Evaluación psicopedagógica y orientación educativa**, 3, Estel, 2000

Xunta de Galicia, **Orientación escolar e acción tutorial en Galicia**, 1, Xunta de Galicia. Consellería de Educación e Orden, 2004

Bibliografía Complementaria

Graña, V., **Manual legislativo do ensino non universitario galego**, 3, V. Graña editor, 2014

Sobrado, L., Fernández, E. y Rodicio, M. L. (coords.), **Orientación Educativa. Nuevas tendencias**, 1, Biblioteca Nueva, 2012

Recomendacións

Materias que continúan o temario

Prácticas Externas/O02M066V06301

Traballo Fin de Máster/O02M066V06401

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Diagnóstico e Evolución da Competencia Curricular/O02M066V06106

Deseño Curricular e Organización de Centros Educativos/O02M066V06103

Orientación e Función Tutorial/O02M066V06101

DATOS IDENTIFICATIVOS**Diagnóstico y Evolución de la Competencia Curricular**

Materia	Diagnóstico y Evolución de la Competencia Curricular			
Código	O02M066V06106			
Titulación	Máster Universitario en Profesorado en Educación Secundaria Obligatoria, Bachillerato, Formación Profesional y Enseñanza de Idiomas. Especialidad: Orientación			
Descriptores	Creditos ECTS 4	Sinale OB	Curso 1	Cuadrimestre 1c
Lingua de impartición	Castellano Gallego			
Departamento	Didáctica, organización escolar y métodos de investigación Psicología evolutiva y comunicación			
Coordinador/a	Rodríguez Rodríguez, Juan Luís			
Profesorado	Rodríguez Rodríguez, Juan Luís Sierra Martínez, Silvia			
Correo-e	juanluisrr@uvigo.es			
Web	http://http://mpe.uvigo.es/index.php?lang=es			
Descripción xeral	A través de esta materia se pretende aproximar al alumno a los modelos curriculares basados en competencias, reflexionando sobre los cambios que se fueron produciendo en los sistemas educativos en torno al enfoque de competencias. Desde este marco, se analizará la importancia de la incorporación de las competencias al diseño curricular y la necesidad de adoptar diferentes estrategias para abordar el diagnóstico y la evaluación de la competencia curricular en los centros educativos.			

Resultados de Formación y Aprendizaje

Código				
B13	Conocer la normativa y organización institucional del sistema educativo y modelos de mejora de la calidad con aplicación a los centros de enseñanza			
C1	Conocer las características de los estudiantes, sus contextos sociales y motivaciones.			
C2	Comprender el desarrollo de la personalidad de estos estudiantes y las posibles disfunciones que afectan el aprendizaje.			
C3	Elaborar propuestas basadas en la adquisición de conocimientos, destrezas y aptitudes intelectuales y emocionales.			
C4	Identificar y planificar la resolución de situaciones educativas que afectan a los estudiantes con diferentes capacidades y ritmos de aprendizajes.			
C9	Participar en la definición del proyecto educativo y en las actividades generales del centro atendiendo a criterios de mejora de la calidad, atención a la diversidad, prevención de problemas de aprendizaje y convivencia.			
C10	Relacionar la educación con el medio y comprender la función educadora de la familia y la comunidad, tanto en la adquisición de competencias y aprendizaje como en la educación en el respeto de los derechos y libertades, en la igualdad de derechos y oportunidades entre hombres y mujeres y en la igualdad de trato y no discriminación de las personas con discapacidad.			
C11	Conocer la evolución histórica de la familia, sus diferentes tipos y el incidente del contexto familiar en la educación.			
D1	Utilizar bibliografía y herramientas de búsqueda de recursos bibliográficos generales y específicos, incluyendo el acceso por Internet.			

Resultados previstos en la materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe
Determinar la naturaleza y sentido del diagnóstico y la evaluación en educación	C1 C4 C10

Definir las principales variables del diagnóstico y la evaluación en educación	B13 C1 C2 C11
Precisar y utilizar adecuadamente la metodología del conocimiento diagnóstico y evaluador en educación	B13 C1 C3 C4 C9 C10 C11 D1
Identificar y valorar los condicionantes de la calidad diagnóstica	C3
Determinar las características, aportaciones y limitaciones de los diferentes recursos del diagnóstico en educación, así como las diferentes técnicas y modelos de evaluación	C1 C3 C4 D1
Utilizar adecuadamente los principales recursos del diagnóstico en educación en ámbitos de desarrollo cognitivo, social, emocional y curricular.	B13 C1 C3 C4 C10 C11 D1
Realizar estudios diagnósticos y evaluaciones de calidad, así como los informes correspondientes	B13 C1 C2 C4 C11 D1

Contenidos

Tema	
Modelos y procesos de diagnóstico en escenarios orientadores	Métodos técnicas e instrumentos del diagnóstico Exploración de necesidades de Orientación y análisis de variables personales, situacionales e interactivas. Análisis diagnóstico para la toma de decisiones, apoyo y seguimiento de la Orientación
Evaluación de la capacidad intelectual, de las aptitudes básicas y de otras características personales relacionadas con los procesos de enseñanza-aprendizaje	Pruebas psicométricas
Evaluación de las dificultades de aprendizaje	Competencia lectora Automatización lectora Calidad de letra. Ortografía Dislexia: detección y pautas Competencia escrita Dificultades de aprendizaje en matemáticas Correlatos socioemocionales de las dificultades de aprendizaje
Los informes diagnósticos	Elaboración y valoración en los procesos y logros educativos. Elaboración de informes psicoeducativos
Evaluación de la competencia curricular	Pruebas estandarizadas Pruebas de elaboración propia

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Lección magistral	4	20	24
Trabajo tutelado	4	20	24
Seminario	2.5	10	12.5
Aprendizaje basado en proyectos	2.5	10	12.5
Resolución de problemas de forma autónoma	2.5	10	12.5
Aprendizaje colaborativo.	2	0	2
Portafolio/dossier	2.5	10	12.5

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodologías	
	Descripción
Lección magistral	Exposición por parte del profesor de los contenidos sobre la materia objeto de estudio, bases teóricas y/o directrices de un trabajo, ejercicio o proyecto a desarrollar por el estudiante.
Trabajo tutelado	Se resolverán ejercicios en el aula bajo la dirección del profesor. Se desarrollarán análisis críticos. Lectura de textos. Elaboración de informes. Talleres y estudio de casos a través de técnicas grupales participativas.
Seminario	Actividad en la que se formulan problemas y/o ejercicios relacionados con la materia. El alumno debe desarrollar las soluciones adecuadas o correctas mediante la ejercitación de rutinas, la aplicación de fórmulas o algoritmos, la aplicación de procedimientos de transformación de la información disponible y la interpretación de los resultados. Se suele emplear como complemento de la lección magistral.
Aprendizaje basado en proyectos	Comprende la resolución de ejercicios, trabajos y debates sobre estos así como su exposición. Se realizarán simulaciones y análisis crítico de materiales. Se analizarán diferentes actividades y recursos de evaluación.
Resolución de problemas de forma autónoma	Documentación de los trabajos realizados. Preparación de las evaluaciones
Aprendizaje colaborativo.	

Atención personalizada	
Metodologías	Descripción
Seminario	Actividad en la que se formulan problemas y/o ejercicios relacionados con la materia. El alumno debe desarrollar las soluciones adecuadas o correctas mediante la ejercitación de rutinas, la aplicación de fórmulas o algoritmos, la aplicación de procedimientos de transformación de la información disponible y la interpretación de los resultados y el docente guía el proceso de resolución de los casos.
Resolución de problemas de forma autónoma	El alumnado resuelve problemas de evaluación de forma autónoma y el docente guía en su solución.
Aprendizaje colaborativo.	

Evaluación					
	Descripción	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaje		
Aprendizaje basado en proyectos	Resolución de ejercicios. Debates Exposición de los trabajos	30	B13	C1 C2 C3 C4 C9 C10 C11	D1
Resolución de problemas de forma autónoma	Diseño y ejecución de los pasos de diferentes procesos de resolución de problemas en la evaluación psicopedagógica y curricular.	30	B13	C1 C3 C4 C9 C10 C11	D1
Portafolio/dossier	Presentación, estructura, actualización documental, y entrega en plazo.	40	B13	C1 C2 C3 C4 C9 C10 C11	D1

Otros comentarios sobre a Avaliación

Existen dos modalidades de evaluación: Continua y Global.

Para la **evaluación continua** se exige a todo el alumnado una asistencia presencial de un mínimo del 80% de las sesiones (admisible la falta del 20% de las horas) además de la realización y entrega de tareas ponderables.

Los plazos de entrega de las actividades, trabajos, etc. serán comunicados el primer día de clase con la presentación del

programa de la materia. Es necesario respetarlos estrictamente para ser calificados en la evaluación continua.

Para la **evaluación Global** el alumnado no asistente realizará una prueba escrita (data marcada en el calendario del *mestrado para exámenes oficiales) sobre todos los contenidos trabajados. Esta prueba estará basada en la rigurosidad y de los conocimientos y competencias conseguidas por los alumnos/as en la materia. Constará de cuatro preguntas teórico prácticas a desarrollar y tendrá una ponderación de 10 puntos (100% de la nota final).

Fuentes de información

Bibliografía Básica

Santana Vega, L. E., **Orientación educativa e intervención psicopedagógica**, 4, Pirámide, 2015

Ayala Flores, C.L., **Evaluación e informes psicopedagógicos**, 1, CEPE, 2001

CONSELLERÍA DE EDUCACIÓN E ORDENACIÓN UNIVERSITARIA, **DECRETO 120/1998, do 23 de abril, polo que se regula a orientación educativa e profesional na Comunidade Autónoma de Galicia.**, Xunta, 1998

CONSELLERÍA DE EDUCACIÓN E ORDENACIÓN UNIVERSITARIA, **ORDE do 24 de xullo de 1998 pola que se establece a organización e funcionamento da orientación educativa e profesional na Comunidade Autónoma de Galicia regulada polo Decreto 120/1998**, Xunta, 1998

CONSELLERÍA DE EDUCACIÓN E ORDENACIÓN UNIVERSITARIA, **ORDE do 8 de setembro de 2021 pola que se desenvolve o Decreto 229/2011**, Xunta, 2021

Bibliografía Complementaria

Bellver Cebria, V. R., **Instrumentos para la evaluación psicopedagógica y psicológica en el marco escolar**, 1, Promolibro, 2006

Recomendaciones

Materias que se recomienda ter cursado previamente

La Atención a la Diversidad y su Intervención/O02M066V06252

Orientación Base Legal, Composición, Planes e Programas/O02M066V06105

DATOS IDENTIFICATIVOS**A Innovación e a Investigación Educativa como Factores para a Mellora e o Asesoramento Escolar**

Materia	A Innovación e a Investigación Educativa como Factores para a Mellora e o Asesoramento Escolar			
Código	O02M066V06107			
Titulación	Máster Universitario en Profesorado en Educación Secundaria Obligatoria, Bacharelato, Formación Profesional e Ensino de Idiomas. Especialidade (Ourense): Orientación			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	OB	1	1c
Lingua de impartición	Castelán Galego			
Departamento	Didáctica, organización escolar e métodos de investigación			
Coordinador/a	Ricoy Lorenzo, María Carmen			
Profesorado	Ricoy Lorenzo, María Carmen			
Correo-e	cricoy@uvigo.es			
Web	http://http://mpe.uvigo.es/index.php?lang=es			
Descrición xeral	El desarrollo de competencias y contenidos a través de esta materia tienen principalmente la finalidad de posibilitar la mejora de la calidad del asesoramiento prestado por el orientador/a al alumnado de secundaria y su apoyo al profesorado de las distintas disciplinas curriculares. Todo ello, con el objeto de optimizar la atención persoaliza y grupal al alumnado y de promover la innovación didáctica y los procesos de indagación y análisis sistemático que incentiven la renovación pedagógica en los centros.			

Resultados de Formación e Aprendizaxe

Código				
B3	Planificar, desenvolver e avaliar o proceso de ensino e aprendizaxe potenciando procesos educativos que faciliten a adquisición das competencias propias dos respectivos ensinos, atendendo ao nivel e formación previa dos estudantes, así como á orientación dos mesmos, tanto individualmente como en colaboración con outros docentes e profesionais do centro.			
B4	Buscar, obter, procesar e comunicar información (oral, impresa, audiovisual, dixital ou multimedia), transformala en coñecemento e aplicala aos procesos de ensino e aprendizaxe nas materias propias da especialización cursada.			
B12	Participar na avaliación, investigación e a innovación dos procesos de ensino e aprendizaxe, comunicando as súas conclusións e as razóns que as sustentan á comunidade educativa e outros profesionais da educación			
B16	Traballar en equipo con outros profesionais da educación, enriquecendo a súa formación.			
B17	Desenvolver hábitos e actitudes para aprender a aprender ao longo do seu posterior desenvolvemento profesional.			
C7	Coñecer e aplicar recursos e estratexias de información, tutoría e orientación académica e profesional.			
C9	Participar na definición do proxecto educativo e nas actividades xerais do centro atendendo a criterios de mellora da calidade, atención á diversidade, prevención de problemas de aprendizaxe e convivencia.			
C12	Adquirir habilidades sociais na relación e orientación familiar.			
C13	Coñecer e aplicar recursos e estratexias de educación no respecto e valor da diversidade lingüística e as súas implicacións educativas.			
C14	Coñecer o valor formativo e cultural das materias correspondentes á especialización.			
D1	Utilizar bibliografía e ferramentas de procura de recursos bibliográficos xerais e específicos, incluíndo o acceso por Internet.			
D2	Xestionar de forma óptima o tempo de traballo e organizar os recursos dispoñibles, establecendo prioridades, camiños alternativos e identificando erros lóxicos na toma de decisións.			
D3	Potenciar a capacidade para o traballo en contornas cooperativas e pluridisciplinarias			

Resultados previstos na materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe
Planificar, desenvolver e avaliar procesos de orientación educativa, tanto individualmente como en colaboración con outros compañeiros-as.	B3 B12 B16 C7 D1 D3
Ser capaz de avaliar, indagar e de promover a innovación relativa o departamento de orientación e difundilas na comunidade educativa e entre outros profesionais da educación.	B12 C7 C9 D1 D3
Ser capaz de traballar en equipo implicándose en cuestións relativas a orientación educativa.	B16 C14 D3
Ser capaz de identificar, analizar e deseñar boas prácticas de orientación.	B3 B12 C14 D1 D2
Identificar situacións problemáticas relativas ó proceso de aprendizaxe do alumnado e de propoñer alternativas ou solucións.	B3 B4 C13 D2 D3
Coñecer e aplicar metodoloxías e técnicas de investigación e avaliación en procesos de orientación educativa e familiar.	B12 C12 D1
Ser capaz de utilizar bibliografía e ferramentas dixitais para a procura e almacenamento de recursos bibliográficos, de diagnóstico e estratexías didácticas.	B17 C7 D1 D2

Contidos

Tema	
Innovación educativa e desenvolvemento profesional.	<ul style="list-style-type: none"> - Marco teórico, profesional e legal da innovación educativa - Pautas para a elaboración dos proxectos de innovación educativa - O rol do orientador Na análise das prácticas educativas Na formación continua do profesorado No liderazgo educativo - Coñecemento de innovacións relevantes e actuais no ámbito da orientación
A investigación educativa	<ul style="list-style-type: none"> - Modalidades principais da investigación educativa. - A investigación-acción como instrumento de formación continua e desenvolvemento profesional do docente - Deseño de proxectos de investigación - Instrumentos de recollida de datos e avaliación: tipos e características técnicas. - Técnicas de análise en investigación e avaliación educativa. - Coñecemento de investigacións relevantes no ámbito da orientación
As TICs como instrumento de apoio á orientación, innovación e investigación educativa	<ul style="list-style-type: none"> - As TIC e o desenvolvemento da investigación educativa para orientar e mellorar o proceso de ensino-aprendizaxe. - O uso de bases de datos como apoio á investigación e á innovación educativa. - Como citar e elaborar as referencias bibliográficas dos documentos científicos de tipo educativo, lexislación, informes, etc. en soporte impreso e electrónico. - Ferramentas Web para a comunicación a colaboración e/ou o traballo en equipo. - Aplicacións telemáticas e recursos web para a orientación. - Coñecemento de portais de orientación europeos.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais

Lección maxistral	8	25	33
Resolución de problemas de forma autónoma	9	20	29
Prácticas con apoio das TIC	10	40	50
Aprendizaxe colaborativa	3	10	13
Cartafol/dossier	0	25	25

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Lección maxistral	Exposición por parte do profesor dos contidos sobre a materia obxecto de estudo, bases teóricas.
Resolución de problemas de forma autónoma	Actividade na que se resolverán diferentes situacións problemáticas relacionadas coa materia. O alumno/a aplicará procedementos para a transformación e interpretación da información. Adóitase empregar como complemento da lección maxistral.
Prácticas con apoio das TIC	Actividades de aplicación dos coñecementos a situacións concretas, e de adquisición de habilidades básicas e procedimentais relacionadas coa materia obxecto de estudo, desenvolvidas con recursos dixitais.
Aprendizaxe colaborativa	Para o traballo a realizar partírase, no posible, da organización en pequenos grupos mixtos e heteroxéneos onde o alumnado traballe de forma coordinada entre si para desenvolver tarefas académicas e afondar na súa aprendizaxe.
Cartafol/dossier	Recopilación sobre o traballo realizado pola/o estudante coa finalidade de amosar o seu progreso e logros. O cartafol debe incluír a actividade principal desenvolta polo alumno/a, coas evidencias, a análise e a autorreflexión pertinente.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Prácticas con apoio das TIC	Atención personalizada ao alumnado a través de: asesoramento de modo presencial na aula; a través do teléfono; vía correo electrónico; Teleformación coa plataforma Faitic; etc.
Aprendizaxe colaborativa	Propiciarase unha organización do traballo en pequenos grupos, no posible, mixtos e heteroxéneos onde o alumnado traballe de forma coordinada para desenvolver tarefas académicas e afondar na súa aprendizaxe. Para elo, motivarase ou apoiarase ao alumnado para combinar e alternar nas diversas prácticas o emprego de estratexias colaborativas, entre outras.

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe		
Resolución de problemas de forma autónoma	Valoración relativa a participación activa nas tarefas realizadas na aula e ao nivel acadado. Ata 2,5 puntos sobre 10.	25	B4 B12	C7 C12 C13 C14	D1 D2
Prácticas con apoio das TIC	Valoración de deseños, de técnicas e recursos confeccionados. Ata 4 punto sobre 10.	40	B12	C9	D1 D2 D3
Aprendizaxe colaborativa	O alumnado desenvolverá en grupo diferentes exercicios, prácticas, problemáticas ou estudos de caso para aprofundar ou ampliar os contidos teórico-prácticos da materia. Para a calificación terase en conta a fundamentación na que se apoia o desenvolvemento, a capacidade crítica, emprego de estratexias colaborativas e a proxección práctica amosada desde o oportuno razoamento. Ata 1,5 puntos sobre 10.	15	B4 B16	C7 C9	D1 D2 D3
Cartafol/dossier	Valoración da organización de evidencias e da realización dun informe escrito que poña de manifesto a actividade desenvolta. Ata 2 puntos sobre 10.	20	B3 B4 B17	C7	D2

Outros comentarios sobre a Avaliación

OBSERVACIÓNS

O estudantado que non supere a materia por avaliación continua deber realizar un exame escrito que recolla os contidos fundamentais da materia, cunha valoración de ata 7 puntos (sendo necesario acadar un mínimo de 3,5 pts para computalos cos obtido no traballo). Terá que levar a cabo un traballo que concretará e orientará a profesora, cunha valoración de ata 3 puntos (sendo necesario acadar un mínimo de 1,5 pts para computalos cos obtido no exame). Polo tanto, para superar a materia na avaliación final é obrigatorio ter presentado, tanto o traballo, coma acudir ao exame nas

datos sinaladas para cada parte e obter, alomenos, a mínima puntuación anteriormente sinalada. A data do exame será a oficial e a da entrega do traballo unha semana antes da anterior e anunciarase na plataforma de teledocencia empregada. De non acadar a mínima puntuación na parte teórica ou práctica ou nalgunha delas na Acta académica figurará a cualificación resultante da súa media aritmética.

Os prazos das entregas das actividades, traballos, etc. serán comunicados polo profesorado na clase e/ou na plataforma de teledocencia empregada na materia e é necesario cumprilos para ser cualificados na avaliación continua ou final.

Máis información sobre o proceso de avaliación así como sobre o tipo de exame, as orientacións para a realización do traballo, data de entrega, etc. será facilitada baixo demanda do alumnado que o precise, ao non poder superar a materia por avaliación contiuua.

Na web do mestrado poden consultarse as datas do exame oficial, lugares, horas, etc: <http://mpe.uvigo.es/gl/>

As partes da materia superadas na 1ª oportunidade, non serán obxecto de avaliación na 2ª, considerándose, polo tanto, como aprobadas nese curso académico.

OUTRAS OBSERVACIÓNS:

En coherencia co carácter inclusivo que caracteriza a Facultade de Educación e Traballo social, esta guía poderá ser adaptada para atender ás necesidades específicas de apoio educativo que presente o alumnado adscrito ao programa PIUNE (PAT).

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

Álvarez Justel, J. & Álvarez González, M., **Tutoría y orientación en secundaria: Recursos para la intervención**, Pirámide, 2022

Dawn, M., **Métodos visuales, narrativos y creativos en investigación cualitativa**, Narcea, 2017

Pérez-Fuentes, M. C., **Innovación docente e investigación en educación y Ciencias Sociales.**, Dykinson, 2019

Ricoy, M.C., **La construcción de los instrumentos de recogida de información en la investigación educativa**, 14, 29-46, Guadalbullón, 2009

Velaz-de-Medrano, C. et al., **Cobertura de necesidades de orientación y tutoría en la Educación Obligatoria: estudio en nueve comunidades autónoma**, Nº extr., 138-173, Revista de Educación, 2012

Bibliografía Complementaria

Amber, D. & Martos, M. A., **Ámbitos y funciones de los orientadores para la mejora educativa en secundaria en con textos retantes. Una mirada cruzada entre orientadores y directivos**, 21(4), 419-437, Profesorado, 2017

Cobos Cedillo, A., **Manual de Orientación Educativa. Teoría y práctica de la Psicopedagogía**, 2022

Hernández-Rivero, V. & Mederos-Santana, Y., **Papel del orientador/a educativo como asesor/a: funciones y estrategias de apoyo.**, 29(1), 40-57, REOP, 2018

Recomendacións

Materias que continúan o temario

A Convivencia nos Centros de Secundaria e o Traballo dende Departamento de Orientación/O02M066V06253

Materias que se recomenda cursar simultaneamente

Diagnóstico e Evolución da Competencia Curricular/O02M066V06106

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Desenvolvemento Psicolóxico da Aprendizaxe no Ensino Secundario/O02M066V06102

Deseño Curricular e Organización de Centros Educativos/O02M066V06103

Orientación e Función Titorial/O02M066V06101

Outros comentarios

Esta materia enmárcase nunha Facultade comprometida coa sustentabilidade da contorna e das persoas. Atendendo a esta filosofía, esta materia promoverá prácticas educativas en base a materiais de baixo impacto ambiental en coherencia cos principios de sustentabilidade (ODS).

DATOS IDENTIFICATIVOS**A Atención á Diversidade e a súa Intervención**

Materia	A Atención á Diversidade e a súa Intervención			
Código	O02M066V06252			
Titulación	Máster Universitario en Profesorado en Educación Secundaria Obrigatoria, Bacharelato, Formación Profesional e Ensino de Idiomas. Especialidade (Ourense): Orientación			
Descritores	Creditos ECTS 4	Sinale OB	Curso 1	Cuadrimestre 2c
Lingua de impartición	Castelán Galego			
Departamento	Psicoloxía evolutiva e comunicación			
Coordinador/a	Iglesias Sarmiento, Valentín			
Profesorado	Iglesias Sarmiento, Valentín			
Correo-e	visarmiento@uvigo.gal			
Web				
Descrición xeral	A realidade actual do sistema educativo implica a necesidade de atender e educar na diversidade, contribuíndo desde a equidade ao desenvolvemento de todos os estudantes, incluídos os que presentan dificultades na aprendizaxe derivadas de necesidades específicas de apoio educativo. Esta materia está pensada para axudar aos profesionais do ensino a identificar as principais necesidades educativas do alumnado e a desenvolver intervencións psicoeducativas co obxectivo de mellorar a súa calidade de vida.			

Resultados de Formación e Aprendizaxe

Código	
B1	Coñecer os contidos curriculares das materias relativas á especialización docente correspondente.
B6	Deseñar e desenvolver metodoloxías didácticas tanto grupais como personalizadas, adaptadas á diversidade dos estudantes.
C1	Coñecer as características dos estudantes, os seus contextos sociais e motivacións.
C2	Comprender o desenvolvemento da personalidade destes estudantes e as posibles disfuncións que afectan a aprendizaxe.
C4	Identificar e planificar a resolución de situacións educativas que afectan a estudantes con diferentes capacidades e ritmos de aprendizaxes.
C9	Participar na definición do proxecto educativo e nas actividades xerais do centro atendendo a criterios de mellora da calidade, atención á diversidade, prevención de problemas de aprendizaxe e convivencia.
D1	Utilizar bibliografía e ferramentas de procura de recursos bibliográficos xerais e específicos, incluíndo o acceso por Internet.

Resultados previstos na materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe
Coñecer os procesos e recursos para a prevención de problemas de aprendizaxe e convivencia, os procesos de avaliación e de orientación académica e profesional	B1 C1 C2 C9 D1
Utilizar os principios da educación inclusiva como eixo para o desenvolvemento da acción orientadora.	B6 C4 C9 D1

Desenvolver e aplicar metodoloxías didácticas que favorezan a atención á diversidade do alumnado, adaptando a acción educativa ás súas diferentes características persoais e colectivas.	B6 C1 C4 D1
Adquirir as habilidades necesarias para identificar as necesidades educativas do alumnado e deseñar estratexias de intervención.	C1 C4 C9

Contidos

Tema	
Atención ás Necesidades Específicas de Apoio Educativo	-NEE, alumnado estranxeiro, alumnado superdotado. Atención hospitalaria. -Adaptacións do currículo. Diversificación curricular. PCPI. Programas de mellora do rendemento. Formación Profesional Básica. Apoio e reforzo educativo. Agrupamentos flexibles, desdobres e agrupación de materias en ámbitos. Flexibilización para alumnado de altas capacidades. Programas de inmersión lingüística para emigrantes. Fontes de diversidade
Trastornos e dificultades no desenvolvemento e na aprendizaxe	-Consideracións xerais. -Trastornos psíquicos, físicos e sensoriais: características e repercusións na aprendizaxe. -Dificultades no desenvolvemento e na aprendizaxe: psicomotrices, cognitivas, da fala e a linguaxe, socioafectivas e condutuais. -Problemáticas socioculturais actuais e a súa repercusión na aprendizaxe.
-Propostas de atención á diversidade	-A educación inclusiva. -Intervención psicoeducativa pensada dende unha concepción inclusiva da educación para dar resposta á diversidade do alumnado.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Lección maxistral	10	0	10
Traballo tutelado	7	40	47
Foros de discusión	2	10	12
Resolución de problemas de forma autónoma	1	30	31

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Lección maxistral	Actividades expositivas do profesor acerca dos contidos básicos da materia.
Traballo tutelado	Resolución de exercicios na aula. Desenvolvemento de análises críticas. Elaboración de Informes. Talleres. Estudos de casos.
Foros de discusión	Resolución de dúbidas. Consultas e seguimento de traballos. Debates. Análise crítico de materiais.
Resolución de problemas de forma autónoma	Elaboración dun proxecto vinculado á atención á diversidade na aula

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Traballo tutelado	Realización de traballos en pequenos grupos tutelados polo profesor
Resolución de problemas de forma autónoma	Desenvolvemento dun proxecto realizado polo alumno/a de forma individual
Foros de discusión	Participación e contribución do alumno/a ás dinámicas plantexadas.

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe		
Traballo tutelado	Tarefas realizadas en pequenos grupos	40	B6	C1 C2 C4	D1
Foros de discusión	Contribución do alumno/a ás dinámicas da materia	20	B1	C1	D1
Resolución de problemas de forma autónoma	Desenvolvemento autónomo do proxecto	40	B1 B6	C1 C4 C9	D1

Outros comentarios sobre a Avaliación

O alumnado que opte pola **avaliación continua** deberá aprobar todas as actividades propostas e asistir a un mínimo dun 80% das sesións. No caso de non superar a materia na primeira convocatoria, as competencias non adquiridas serán avaliadas na convocatoria de xullo.

O alumnado que opte pola **avaliación global** deberá realizar as mesmas tarefas que o alumnado presencial. É necesario comunicar ao coordinador da materia a decisión de acollerse a esta modalidade ao inicio da materia para fixar un plan de traballo.

En coherencia co carácter inclusivo que caracteriza a Facultade de Educación e Traballo social, esta guía poderá ser adaptada para atender ás necesidades específicas de apoio educativo que presente o alumnado adscrito ao programa PIUNE (PAT).

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

Alegre, J.R. & Pérez, M., **Guía práctica de los trastornos del lenguaje: descripción e intervención**, Lebón, 2008

Bassedas, E., **Alumnado con discapacidad intelectual y retraso del desarrollo**, Graó, 2010

Cabrerizo, J. & Rubio, M.J., **Atención a la diversidad**, Pearson, 2007

Jiménez, J.E., **Modelo de respuesta a la intervención**, Pirámide, 2019

Lou, M.A., **Atención a las necesidades educativas específicas en Educación Secundaria**, Pirámide, 2011

Martín, E. & Mauri, T., **Orientación Educativa. Atención a la diversidad y educación inclusiva**, Graó, 2011

Santana, L., **Educación en secundaria**, Wolters Kluwer, 2013

Bibliografía Complementaria

Aierbe-Barnadiaran, A., **Intervención psicopedagógica en los trastornos del desarrollo**, Aljibe, 2005

Botías, A., Higuera, A.M. & Sánchez, **Necesidades Educativas Especiales: planteamientos prácticos**, Wolters Kluwer, 2011

Elices, J.A., **Alumnos con altas capacidades intelectuales: características, evaluación y respuesta educativa**, CEPE, 2013

García, J.M., Pérez, J. e Berruete, P., **Discapacidad intelectual. Desarrollo, comunicación e intervención**, CEPE, 2002

Gil de Gómez, J., **Discapacidad sensorial: sordera, ceguera y sordoceguera**, Sanz y Torres, 2010

Hortal, C., **Alumnado con trastorno del espectro autista**, Graó, 2011

Latorre, A. & Bisetto, D., **Trastornos del desarrollo motor**, Pirámide, 2009

Mesibov, G. & Howley, M., **El acceso al currículo por alumnos con Trastornos del Espectro del Autismo**, Autismo Ávila, 2010

Miranda, A., **Manual práctico de TDAH**, Síntesis, 2011

Recomendacións

Outros comentarios

Esta materia enmárcase nunha Facultade comprometida coa sustentabilidade da contorna e das persoas. Atendendo a esta filosofía, esta materia promoverá prácticas educativas en base a materiais de baixo impacto ambiental en coherencia cos principios de sustentabilidade (ODS).

DATOS IDENTIFICATIVOS**A Convivencia nos Centros de Secundaria e o Traballo dende Departamento de Orientación**

Materia	A Convivencia nos Centros de Secundaria e o Traballo dende Departamento de Orientación			
Código	O02M066V06253			
Titulación	Máster Universitario en Profesorado en Educación Secundaria Obligatoria, Bacharelato, Formación Profesional e Ensino de Idiomas. Especialidade (Ourense): Orientación			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	4	OB	1	2c
Lingua de impartición	Galego			
Departamento	Didáctica, organización escolar e métodos de investigación			
Coordinador/a	Barreira Arias, Alberto José			
Profesorado	Barreira Arias, Alberto José			
Correo-e	abarreira@uvigo.es			
Web				
Descrición xeral	<p>A materia "A convivencia nos centros de secundaria e o traballo desde o departamento de orientación", está integrada no módulo específico do Máster Universitario para o Profesorado de Educación Secundaria Obligatoria, Bacharelato, Formación Profesional e Ensino de Idiomas.</p> <p>O contido desta materia pretende ser unha ferramenta eficaz, práctica e operativa para o estudante "futuro docente" ó tratar de responder a retos trascendentes que se dan habitualmente nos centros educativos e nas propias aulas. Dada a complexidade que se produce sobre a convivencia escolar é preciso dotar de recursos e asesorar aos docentes e demais persoal da comunidade educativa.</p> <p>O incremento dos problemas de conduta nas aulas, a detección de situacións de acoso e o deterioro do clima educativo nos centros escolares promoveu, nos últimos anos, unha importante corrente de traballo para a mellora da convivencia nos mesmos.</p> <p>Trataremos de formar nos fundamentos teóricos, legais e nos plans de actuación para a mellora da convivencia e a aprendizaxe escolar de cada comunidade e o coñecemento e formación para o desenvolvemento de propostas de intervención aplicadas a: mellora do sistema disciplinario (coa formación de equipos de mediación e tratamento de conflitos), xestión dos problemas da aula, optimización do proceso de ensino-aprendizaxe (a través da Aprendizaxe Cooperativa) e intervención individual (con actuacións específicas para situacións de acoso e victimización). Pretendemos que esta aprendizaxe potencie unha actitude colaborativa no ámbito da convivencia.</p> <p>Levarase a cabo un enfoque preventivo e promotor dun clima escolar enriquecedor e estimulante que facilite a adquisición de competencias e habilidades e a educación en valores.</p> <p>Esta asignatura pretende facilitar a reflexión e análise crítica sobre os procesos de interacción e convivencia na aula así como a aprendizaxe de técnicas e ferramentas de intervención psicosocial e tutorial para o futuro docente.</p>			

Resultados de Formación e Aprendizaxe

Código	
B7	Deseñar e desenvolver espazos de aprendizaxe, con especial atención á equidade, a igualdade de dereitos e oportunidades entre homes e mulleres, a formación cidadá e o respecto aos dereitos humanos que faciliten a vida en sociedade, a toma de decisións e a construción dun futuro sustentable.
B8	Adquirir estratexias para estimular o esforzo do estudante e promover a súa capacidade para aprender por se mesmo e con outros e desenvolver habilidades de pensamento e de decisión que faciliten a autonomía, a confianza e iniciativas persoais.
B9	Coñecer os procesos de interacción e comunicación na aula e dominar destrezas e habilidades sociais necesarias para fomentar a aprendizaxe e a convivencia na aula e abordar problemas de disciplina e resolución de conflitos

B10	Deseñar e realizar actividades formais e non formais que contribúan a facer do centro un lugar de participación e cultura na contorna no que está situado.
B15	Informar e asesorar ás familias achega do proceso de ensino e aprendizaxe e sobre a orientación persoal, académica e profesional dos seus fillos.
C1	Coñecer as características dos estudantes, os seus contextos sociais e motivacións.
C5	Coñecer os procesos de interacción e comunicación na aula e no centro, abordar e resolver posibles problemas.
C8	Promover accións de educación emocional, en valores e formación cidadá.
C9	Participar na definición do proxecto educativo e nas actividades xerais do centro atendendo a criterios de mellora da calidade, atención á diversidade, prevención de problemas de aprendizaxe e convivencia.
C10	Relacionar a educación co medio e comprender a función educadora da familia e a comunidade, tanto na adquisición de competencias e aprendizaxe como na educación no respecto dos dereitos e liberdades, na igualdade de dereitos e oportunidades entre homes e mulleres e na igualdade de trato e non discriminación das persoas con discapacidade.
C11	Coñecer a evolución histórica da familia, os seus diferentes tipos e a incidencia do contexto familiar na educación.
C12	Adquirir habilidades sociais na relación e orientación familiar.
C21	Fomentar un clima que facilite a aprendizaxe e poña en valor as achegas dos estudantes.
C28	Adquirir experiencia na planificación, na docencia e na avaliación das materias correspondentes á especialización.
C30	Dominar as destrezas e as habilidades sociais necesarias para fomentar un clima que facilite a aprendizaxe e a convivencia.
D1	Utilizar bibliografía e ferramentas de procura de recursos bibliográficos xenerais e específicos, incluíndo o acceso por Internet.
D3	Potenciar a capacidade para o traballo en contornas cooperativas e pluridisciplinarias

Resultados previstos na materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe
Deseñar e desenvolver espazos de aprendizaxe favorecedores da convivencia escolar	B7 C9 C10 C30 D1 D3
Informar e asesorar ás familias sobre diversas técnicas e estratexias favorecedoras da convivencia e da resolución pacífica de conflitos	B15 C12 D1
Coñecer as características dos estudantes, así como os procesos de interacción e comunicación na aula e no centro que permitan a identificación e reflexión crítica sobre as situacións conflitivas, e a súa resolución.	B9 C1 C5 D1 D3
Coñecer e analizar diversos plans e proxectos relacionados coa convivencia escolar que forman parte do proxecto educativo de centro, participando na súa definición e desenvolvemento.	B8 B9 C9 D1
Adquirir experiencia na planificación, desenvolvemento e avaliación de programas para a mellora da convivencia escolar.	B8 B9 B10 C28 D3
Adquirir e poñer en práctica diversas estratexias e habilidades que permitan unha intervención axeitada para a resolución de problemas de convivencia no contexto escolar: habilidades de pensamento e de decisión, habilidades sociais, dinámica de grupos, xestión democrática de normas, aprendizaxe cooperativo, mediación, negociación, educación emocional, educación en valores, etc	B7 B8 B9 B10 B15 C8 C12 C30 D1
Coñecer as características das familias e comprender a súa función educadora na adquisición de competencias e aprendizaxes para a resolución pacífica de situacións conflitivas	B15 C10 C11 D1 D3

Deseñar e realizar actividades formais e non formais que favorezan a aprendizaxe e as aportacións dos estudantes, nun bó clima escolar.

B7
B8
B9
B10
B15
C21
D3

Contidos

Tema

- 1.-Educación para a convivencia e a igualdade.
- 2.-Análise da convivencia e a resolución de conflitos
- 3.-Problemas de adaptación e convivencia escolar: Marxinación, absentismo, rexeitamento, inadaptación, violencia e acoso escolar, inmigración e interculturalidade,etc.
- 4.-Dinámica do grupo clase
- 5.-Socialización e educación.
- 6.-As relacións sociais no grupo clase, conduta prosocial e habilidades sociais.
- 7.- Competencia emocional e social
- 8.-O traballo cooperativo e a interacción social. Técnicas de análises e dinamización grupal.
- 9.-O papel da familia en educación. Colaboración coas familias de Educación secundaria.
- 10.-Relación con outras institucións: servizos de saúde, servizos sociais.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Traballo tutelado	5	10	15
Presentación	2	4	6
Foros de discusión	0	5	5
Lección maxistral	10	20	30
Seminario	2	0	2
Actividades introductorias	1	0	1
Traballo	0	41	41

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Traballo tutelado	O estudante desenvolve exercicios ou proxectos na aula baixo as directrices e supervisión do profesor. Pode estar vinculado o seu desenvolvemento con actividades autónomas do estudante.
Presentación	Exposición por parte do alumnado ante o docente e/ou un grupo de estudantes dun tema sobre contidos da materia ou dos resultados dun traballo, exercicio, proxecto... Pódese levar a cabo demaneira individual ou en grupo.
Foros de discusión	Actividade desenvolvida nun medio virtual na que se debaten temas diversos relacionados co ámbito académico e/ou profesional.
Lección maxistral	Exposición por parte do profesor dos contidos sobre a materia obxecto de estudo, bases teóricase/ou directrices dun traballo, exercicio ou proxecto a desenvolver polo estudante.
Seminario	Entrevistas que o alumno mantén co profesorado da materia para asesoramento/desenvolvemento de actividades da materia e do proceso de aprendizaxe.
Actividades introductorias	Actividades encamiñadas a tomar contacto e reunir información sobre o alumnado, así como a presentar a materia.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Traballo tutelado	Os traballos tutelados, reforzaranse cunha atención personalizada, individual ou en pequeno grupo, coa finalidade de atender as necesidades, dúbidas e consultas do alumnado relacionadas coa materia, proporcionándolle orientación, apoio e motivación no proceso de aprendizaxe.
Seminario	O Seminario reforzase cunha atención personalizada, individual ou en pequeno grupo, coa finalidade de atender as necesidades, dúbidas e consultas do alumnado relacionadas coa materia, proporcionándolle orientación, apoio e motivación no proceso de aprendizaxe.

Probas	Descrición
Traballo	O traballo reforzarase cunha atención personalizada, individual ou en pequeno grupo, coa finalidade de atender as necesidades, dúbidas e consultas do alumnado relacionadas coa materia, proporcionándolle orientación, apoio e motivación no proceso de aprendizaxe.

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe
Traballo tutelado	O estudante desenvolve exercicios ou proxectos na aula baixo as directrices e supervisión do profesor. Pode estar vinculado o seu desenvolvementos con actividades autónomas do estudante.	30	C5 D1 C8 D3 C9 C10 C11 C12 C21 C28 C30
Presentación	Exposición por parte do alumnado ante o docente e/ou un grupo de estudantes dun tema sobre contidos da materia ou dos resultados dun traballo, exercicio, proxecto... Pódese levar a cabo de maneira individual ou en grupo.	20	C5 D1 C8 D3 C9 C10 C11 C12 C21 C28 C30
Foros de discusión	Actividade desenvolvida nun medio virtual na que se debaten temas diversos relacionados co ámbito académico e/ou profesional.	10	C5 D1 C8 D3 C9 C10 C11 C12 C21 C28 C30
Traballo	O estudante presenta o resultado obtido na elaboración dun documento sobre a temática da materia, na preparación de seminarios, investigacións, memorias, ensaios, resumos de lecturas, conferencias, etc. Pódese levar a cabo de maneira individual ou en grupo, de forma oral ou escrita	40	C5 D1 C8 D3 C9 C10 C11 C12 C21 C28 C30

Outros comentarios sobre a Avaliación

-MODALIDADE DE AVALIACIÓN CONTÍNUA As probas de avaliación continua, tanto presenciais como telemáticas, realizaránse sempre dentro do horario asignado ás aulas lectivas da materia. Para acadar unha avaliación continua positiva, dada a modalidade de ensino presencial do Master, esíxese a todo o alumnado unha asistencia presencial dun mínimo do 80% das sesións (admisible a falta do 20% das horas) ademais darealización e entrega de tarefas ponderables.Os prazos de entrega das actividades, traballos, etc. serán comunicados na clase no momento oportuno. É necesario respetalos estrictamente para ser cualificados na avaliación continua.De non ter superada a avaliación continua, as competencias non adquiridas serán avaliadas na convocatoria de xullo.As partes da materia superadas na 1ª oportunidade, non serán obxecto de avaliación na 2ª,considerándose, polo tanto, como aprobadas nese curso académico.

MODALIDADE DE AVALIACIÓN GLOBAL elección da modalidade de avaliación global suporá a renuncia á avaliación continua. O alumnado non asistente deberá contactar a inicio de curso co docente da materia e optarán por unha avaliación global. Aquel alumnado que non cumpra o requisito de asistencia mínima (en torno ó 80% das clases) pasará a ser considerado alumnado non asistente, optando por unha avaliación global.O alumnado que opte por esta modalidade, poderá presentarse a unha proba escrita (data marcada no calendario do mestrado para exames oficiais)sobre todos os contidos traballados. Esta proba estará baseada na rigurosidade e profundización dos coñecementos e competencias acadadas polos alumnos/as na materia e terá una ponderación de 10 puntos (100% da nota final).

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

- Aguado, M.J., **Prevención de la violencia y lucha contra la exclusión social desde la adolescencia**, Injuve, 2004
- Aguado, M.J., **Del acoso escolar a la cooperación en las aulas**, Pearson, 2006
- Ainscow, M., **Hacia las escuelas eficaces para todos**, Narcea, 2001
- Alcántara, J.A., **Cómo educar la autoestima**, CEAC, 1995
- Alonso Tapia, J., **Motivar para el aprendizaje**, Edebé, 1997
- Armas, M., **Prevención e intervención ante problemas de conducta**, Wolters Kluwer, 2007
- Avilés, J.M., **Bullyng: El maltrato entre iguales. Agresores, víctimas y testigos en la escuela**, Amarú, 2006
- Beane, A., **Bullyng. Aulas libres de acoso**, Graó, 2006
- Bisquerra, R., **Educación emocional y bienestar**, Cisspraxis, 2005
- Boqué, C., **Tiempo de mediación. Taller de formación de mediadores en el ámbito educativo**, CEAC, 2005
- Calvo Rodríguez, A., **Problemas de convivencia en los centros educativos**, EOS, 2003
- Casamayor, G (Coord.), **Cómo dar respuesta a los conflictos. La disciplina en la enseñanza secundaria**, Graó, 1998
- Cava, M.J. y Musitu, G., **La potenciación de la autoestima en la escuela**, Paidós, 2000
- Cava, M.J. y Musitu, G., **La convivencia en la escuela**, Paidós, 2002
- Consellería de educación, **Plan de convivencia do centro**, Xunta de Galicia, 2007
- Consellería de Educación, **Protocolo xeral de prevención, detección e tratamento do acoso escolar e ciberacoso**, Xunta de Galicia, 2013
- Fernández, I., **Prevención de la violencia y resolución de conflictos. El clima escolar como factor de calidad**, Narcea, 1998
- Fernández, I., **Guía para la convivencia en el aula**, Cisspraxis, 2001
- Fiorenza, A., **Niños y adolescentes difíciles**, RBA-Integral, 2003
- Franco, V., **La autoestima del profesorado**, PPC, 2002
- Gallego, D. y Gallego, M.J., **Educación de la inteligencia emocional en el aula**, PPC, 2004
- Gentil, C. y Laa, V., **La astucia social**, Alianza, 2000
- Gotzens, C., **La disciplina escolar**, ICE-HORSORI, 1997
- Jares, J., **Pedagogía de la convivencia**, Graó, 2006
- Machargo Salvador, J., **Programa de actividades para el desarrollo de la autoestima**, Escuela Española (Ed. Secundaria y Bachillerato), 1997
- Martínez, M. y Tey, A.(coord.), **La convivencia en los centros de secundaria. Estrategias para abordar el conflicto**, Desclee, 2003
- Moraleda, M., **Educación en competencia social**, CCS, 1999
- Moreno, J.C. y Luengo, F. (Coord.), **Construir ciudadanía y prevenir conflictos**, Wolters Kluwer, 2007
- Nardone, N., Giannotti, E. y Rocchi, R., **Modelos de familia. Conocer y resolver los problemas entre padres e hijos**, Herder, 2003
- Olweus, D., **Conductas de acoso y amenaza entre escolares**, Morata, 1998
- Ortega, R. y Del Rey, R., **La violencia escolar. Estrategias de prevención**, Graó, 2003
- Puente Carracedo, H., **A autoestima no ensino-unha resposta práctica ó fracaso escolar-**, Nosa Terra, 2003
- Redorta, J., Obiols, M. y Bisquerra, R., **Emoción y conflicto**, Paidós, 2006
- Roca, E., **Cómo mejorar tus habilidades sociales. Programa de autoestima, asertividad e inteligencia emocional**, ACDE, 2005
- Segura Morales, M., **ser persona y relacionarse. Habilidades cognitivas y sociales, y crecimiento moral**, Narcea, 2002
- Torrego, J.(coord.), **Mediación de conflictos en Instituciones Educativas: Manual para la formación de mediadores.**, Narcea, 2000
- Torrego, J. (coord.), **Modelo integrado de mejora de la convivencia**, Graó, 2006
- Urra, J., **El pequeño dictador. Cuando los padres son las víctimas**, La esfera de los libros, 2006
- Bibliografía Complementaria**
- Díaz Aguado, M.J., **Convivencia escolar y prevención de la violencia**, Ministerio de Educación, Cultura y Deporte, 2003
- Faber, A. y Mazlish, E., **Cómo hablar para que sus hijos estudien en casa y en el colegio**, Medici, 2002
- Fernández, I., **Prevención de la violencia y resolución de conflictos: el clima escolar como factor de calidad**, Narcea, 1998
- Jares, J., **Construir la paz**, Xerais, 1996
- Martínez J. B., **La ciudadanía se convierte en competencia avances y retrocesos. En Gimeno J. y otros. Las competencias: ¿Qué hay de nuevo?**, Morata, 2008
- Ortega, R., **La convivencia: un modelo para de prevención de la violencia. En Moreno, A. (Eds.), La convivencia en las aulas: problemas y soluciones (p. 29-48) [Volumen de las Intervenciones del Congreso]**, Ministerio de Educación y Ciencia, 2006
- Ortega, R., **Las aulas de educación secundaria como espacio de convivencia y aprendizaje: relaciones interpersonales y gestión del grupo-clase. En Coll, C. (Coord.) Desarrollo, aprendizaje y enseñanza en la educac**, Ministerio de educación / Graó, 2010
- Peréz de Guzman, M^a. V. y Pérez Serrano, G., **Aprender a convivir. El conflicto como oportunidad de crecimiento**, Narcea, 2011

- Salanova, M., Grau, R., Llorens, S. y Schaufeli, W.B. **Exposición a las tecnologías de la información, burnout y engagement: el rol modulador de la autoeficacia relacionada con la tecnología.**, Vol.11, Revista de Psicología Social Aplicada, 69-90, 2001
-
- Schaufeli, W.B., Salanova, M., Gonzalez-Roma, V. y Bakker, A., **The measurement of burnout and engagement: A confirmatory factor analytic approach**, Vol.3, Journal of Happiness Studies, 71-92., 2002
-
- Torrego, J. (coord.), **Resolución de conflictos desde la acción tutorial**, Consejería de educación. Comunidad de Madrid., 2003
-
- Torrego, J., **La formación del profesorado ante los retos de la promoción de la convivencia y la prevención de la violencia escolar. En Moreno, A. (Eds.), La convivencia en las aulas: problemas y soluciones (pp. 40**, Ministerio de Educación y Ciencia, 2006
-
- Torrego, J. y Moreno, J., **Convivencia y disciplina en la escuela: el aprendizaje de la democracia.**, Alianza Editorial, 2007
-
- Trianes, V y Fernández-Figares, C., **Aprender a ser personas y a convivir**, Desclee, 2001
-
- Vaello, J., **Resolución de conflictos en el aula.**, Santillana, 2003
-
- Vaello, J., **Las habilidades sociales en el aula**, Santillana, 2005
-
- Vaello, J., **Cómo dar clase a los que no quieren**, Santillana, 2007
-

Recomendaciones

DATOS IDENTIFICATIVOS**Formación Académica e Profesional**

Materia	Formación Académica e Profesional			
Código	O02M066V06254			
Titulación	Máster Universitario en Profesorado en Educación Secundaria Obligatoria, Bacharelato, Formación Profesional e Ensino de Idiomas. Especialidade (Ourense): Orientación			
Descritores	Creditos ECTS 4	Sinale OB	Curso 1	Cuadrimestre 2c
Lingua de impartición	Galego			
Departamento	Análise e intervención psicosocioeducativa Dpto. Externo			
Coordinador/a	Seoane Pérez, Emilia			
Profesorado	Ocampo Gomez, Camilo Isaac Seoane Pérez, Emilia			
Correo-e	emiliasp@uvigo.es			
Web	http://http://cocampo.webs.uvigo.es/			
Descrición xeral	A función desta materia no currículo do Máster de Profesorado de Secundaria é a de afondar na comprensión do sentido que teñen as actividades que, de conformidade coa lexislación vixente, corresponden á orientación académica e profesional nos centros onde se imparte educación secundaria. Para ello se proporcionarán exemplos y se realizará una revisión bibliográfica de los especialistas en el área de conocimiento de Orientación Educativa y Profesional			

Resultados de Formación e Aprendizaxe

Código	
B7	Deseñar e desenvolver espazos de aprendizaxe, con especial atención á equidade, a igualdade de dereitos e oportunidades entre homes e mulleres, a formación cidadá e o respecto aos dereitos humanos que faciliten a vida en sociedade, a toma de decisións e a construción dun futuro sustentable.
B11	Desenvolver as funcións de tutoría e orientación dos estudantes de maneira colexiada.
B13	Coñecer a normativa e organización institucional do sistema educativo e modelos de mellora da calidade con aplicación aos centros de ensino
B15	Informar e asesorar ás familias achega do proceso de ensino e aprendizaxe e sobre a orientación persoal, académica e profesional dos seus fillos.
B16	Traballar en equipo con outros profesionais da educación, enriquecendo a súa formación.
B17	Desenvolver hábitos e actitudes para aprender a aprender ao longo do seu posterior desenvolvemento profesional.
B18	Aplicar os coñecementos adquiridos e a capacidade de resolución de problemas a contornas educativas novas ou pouco coñecidos
C3	Elaborar propostas baseadas na adquisición de coñecementos, destrezas e aptitudes intelectuais e emocionais.
C4	Identificar e planificar a resolución de situacións educativas que afectan a estudantes con diferentes capacidades e ritmos de aprendizaxes.
C7	Coñecer e aplicar recursos e estratexias de información, tutoría e orientación académica e profesional.
C8	Promover accións de educación emocional, en valores e formación cidadá.
C9	Participar na definición do proxecto educativo e nas actividades xerais do centro atendendo a criterios de mellora da calidade, atención á diversidade, prevención de problemas de aprendizaxe e convivencia.
C10	Relacionar a educación co medio e comprender a función educadora da familia e a comunidade, tanto na adquisición de competencias e aprendizaxe como na educación no respecto dos dereitos e liberdades, na igualdade de dereitos e oportunidades entre homes e mulleres e na igualdade de trato e non discriminación das persoas con discapacidade.
C12	Adquirir habilidades sociais na relación e orientación familiar.
C24	Coñecer e aplicar propostas docentes innovadoras no ámbito da especialización cursada.
C29	Acreditar un bo dominio da expresión oral e escrita na práctica docente.
C31	Participar nas propostas de mellora nos distintos ámbitos de actuación a partir da reflexión sobre a práctica.

D1	Utilizar bibliografía e ferramentas de procura de recursos bibliográficos xenerais e específicos, incluíndo o acceso por Internet.
D3	Potenciar a capacidade para o traballo en contornas cooperativas e pluridisciplinarias

Resultados previstos na materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe
Adquirir a competencia profesional que permita exercer actuacións que conduzan a unha correcta orientación dos suxeitos que demanden ou necesiten esta intervención, tanto no ámbito académico como no profesional.	B11 B13 B15 B16 B17 B18 C3 C4 C7 C8 C9 C12 C24 C29 D1 D3
Coñecer os diferentes modelos de orientación aplicables tanto no campo académico como profesional	B13 B18 C7 D1
Deseñar o Plan de Acción Titorial (PAT) e o Plan de Orientación Académica y Profesional (POAP) como parte integrante do proceso orientador e ser capaz de desenvolvelos e avalialos.	B7 B11 B13 B16 B18 C7 C9 C31 D1
Orientar e apoiar no proceso de toma de decisións vocacionais dos suxeitos que demanden esa intervención	B7 B11 B15 B16 C8 C10 C12 D1 D3
Valorar os recursos técnicos, materiais e institucionais dispoñibles para o exercicio da Orientación Académica e Profesional	C10 D1 D3
Traballar cooperativamente cos outros estudantes na busca de información, organización e preparación de materiais en traballos de grupo.	B16 C9 D3

Contidos

Tema	
1. Principios, modelos, metodoloxías e procesos de Orientación Académica.	1.1. Principios e modelos de Orientación Académica. 1.2. Procesos e metodoloxías de Orientación nos ámbitos escolares.
2. Deseño, desenvolvemento e avaliación de plans e programas de Orientación en contextos escolares e familiares.	2.1. Deseño, desenvolvemento e avaliación de plans e programas de Orientación en contextos escolares e familiares. 2.2. Plan de acción titorial. 2.3. Orientación a alumnos con rendemento baixo sobre técnicas de estudo, plan de traballo individualizado, e entrevistas coas familias
3. O proceso de tomar decisións.	3.1. O proceso de tomar decisións. 3.2. Asesoramento sobre itinerarios educativos: optatividade, modalidades de bacharelato, ciclos formativos.

4. Principios, fundamentos e modelos de intervención en Orientación Profesional. Os procesos de toma de decisión vocacional. Madurez vocacional.	4.1. Principios e fundamentos da orientación profesional. 4.2. Modelos de intervención en Orientación Profesional. 4.3. Os procesos de toma de decisión vocacional. 4.4. Madurez vocacional, autoconocimento e elección de estudos e profesións.
5. Toma de decisións profesionais, transición á vida activa e inserción profesional. Información profesional.	5.1. Toma de decisións profesionais. 5.2. Transición á vida activa, currículo vitae (Europass), fontes de emprego. Proxectos europeos (guide my w@y). 5.3. Inserción profesional, exercicio libre da profesión, funcionariado, traballo por conta allea, traballo por conta propia, axudas gobernamentais. 5.4. Información profesional.
6. Programas de orientación profesional. Instrumentos e recursos. O plan de orientación académico profesional. O consello orientador.	6.1. Programas de orientación profesional. 6.2. Instrumentos e recursos de orientación profesional. 6.3. O plan de orientación académico profesional. 6.4. O consello orientador.
7. Orientación para a superación de hábitos sociais discriminatorios que condicionen o acceso a diferentes estudos e profesións.	7.1. Orientación para a superación de hábitos sociais discriminatorios que condicionen o acceso a diferentes estudos e profesións.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Lección maxistral	8	24	32
Traballo tutelado	4	12	16
Aprendizaxe baseado en proxectos	4	12	16
Resolución de problemas de forma autónoma	4	24	28
Cartafol/dossier	4	4	8

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Lección maxistral	Exposición por parte do profesorado dos contidos sobre a materia obxecto de estudo, bases teóricas e/ou directrices dun traballo, exercicio ou proxecto a desenvolver polo estudante.
Traballo tutelado	O estudiantado desenvolve exercicios ou proxectos na aula baixo as directrices e supervisión do profesorado. Pode estar vinculado o seu desenvolvemento con actividades autónomas do estudante.
Aprendizaxe baseado en proxectos	Realización de actividades que permiten a cooperación de varias materias e enfrontan ao alumnado, traballando en equipo, a problemas abertos. Permiten adestrar, entre outras, as capacidades de aprendizaxe en cooperación, de liderado, de organización, de comunicación e de fortalecemento das relacións persoais.
Resolución de problemas de forma autónoma	Actividade na que se formulan problema e/ou exercicios relacionados coa materia. O alumnado debe desenvolver as solucións adecuadas ou correctas exercitando rutinas, aplicando fórmulas, algoritmos, procedementos de transformación da información dispoñible e a interpretación dos resultados. Adóitase utilizar como complemento da lección maxistral.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Lección maxistral	Titoría en aula e despacho
Traballo tutelado	Titoría en aula e despacho
Resolución de problemas de forma autónoma	Titoría en aula e despacho
Aprendizaxe baseado en proxectos	Axuda titorial en aula e despacho
Probos	Descrición
Cartafol/dossier	Titoría en aula e despacho

Avaliación

Descrición	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe

Lección maxistral	Observación e análise da información recollida, tratamento que o alumnado fai da mesma e actividades de resposta rápida que permiten seguir a atención e interese do alumnado. Por outra banda, leva a aplicación de preguntas escritas de resposta curta e longa sobre os contidos tratados para avaliar unha parte da súa asimilación.	20	B11 B13 B15 B18	C4 C7 C8 C9	D1
Traballo tutelado	Actividades para a avaliación que inclúen tarefas, problemas ou exercicios prácticos a resolver na aula. O alumnado deberá dar resposta ás actividades expostas, aplicando os coñecementos teóricos e prácticos da materia.	15	B11 B13 B15 B16 B17 B18	C3 C4 C7 C8 C9 C12	C29
Aprendizaxe baseado en proxectos	A/O estudante presenta o resultado obtido na elaboración dun documento sobre a temática da materia, na preparación de seminarios, investigacións, memorias, ensaios, resumos de lecturas, conferencias, etc. Pódese levar a cabo de maneira individual ou en grupo, de forma oral ou escrita	15			
Resolución de problemas de forma autónoma	Proba na que a/o alumna/o debe solucionar unha serie de problemas e/ou exercicios nun tempo/condicións establecido/as polo profesor. Desta maneira, o alumnado debe aplicar os coñecementos que adquiriu. Concretamente para deseñar, expor e defender unha proposta de plan de orientación académico-profesional (POAP). Conleva traballo de aula e autónomo.	30	B7 B11 B15 B16	C8 C9 C10 C12	D1 D3
Cartafol/dossier	Documento elaborado polo/a estudante que recompila información sobre as experiencias, proxectos, tarefas e traballos realizados durante o proceso de formación.	20	B11 B15 B17	C3 C4 C7 C24 C31	D1

Outros comentarios sobre a Avaliación

1. As cualificacións indicadas en termos porcentuais no cadro supra son as máximas que se poden acadar en cada unha das probas na MODALIDADE DE AVALIACIÓN CONTÍNUA
2. Para acollerse á MODALIDADE DE AVALIACIÓN CONTÍNUA o alumnado terá unha asistencia mínima do 85% das clases.
3. Para superar a materia na MODALIDADE DE AVALIACIÓN CONTÍNUA o alumnado deberá superar todas as probas referidas, obtendo unha cualificación mínima do 50% en cada unha das probas avaliáveis.
4. MODALIDADE DE AVALIACIÓN GLOBAL: Esta modalidade de avaliación está dirixida a: ao alumnado que non cumpra o 85% da asistencia especificada no punto nº 2 ou a aquel que opte por esta modalidade, sempre e cando llo comunique ao profesorado na primeira quincena de impartición da materia.
5. A MODALIDADE DE AVALIACIÓN GLOBAL consistirá nun exame sobre a totalidade do temario da materia que constará de 10 cuestións, algunhas de resposta curta e outras de resposta longa, sobre os contidos da materia que se xulgará conforme aos criterios de logro das competencias e obxectivos da mesma. Asemade deberá entregar os traballos que lle encomende o profesorado para avaliar as competencias que non poidan ser avaliadas mediante proba escrita de exame.
6. EXAMES: A proba escrita terá lugar nas datas e horas que se sinalen pola dirección do mestrado.
7. Segunda oportunidade (xullo): As partes da materia superadas na 1ª oportunidade, non serán obxecto de avaliación na 2ª do mesmo curso académico.

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

Álvarez, M., **Orientación profesional**, 2, Cedecs, 1998

Bisquerra, R. (coord.), **Modelos de orientación e intervención psicopedagógica**, 2, Praxis, 2000

Sánchez García, M. F. (coord.), **Orientación para el desarrollo profesional**, UNED, 2017

Sobrado, L. y Cortés, A., **Orientación Profesional. Nuevas perspectivas**, 1, Biblioteca Nueva, 2009

Sobrado, L., Fernández, E. y Rodicio, ML, **Orientación Educativa. Nuevas tendencias**, 1, Biblioteca Nueva, 2010

Revista Española de Orientación y Psicopedagogía.,

Vélaz de Medrano, C., **Modelos de formación y aprendizaje de la profesión orientadora. Análisis y propuestas para su reforma.**, 1, UNED, 2023

Bibliografía Complementaria

Martín, E. y Solé, I. (coords.), **Orientación educativa. Modelos y estrategias de intervención**, Ariel, 2006

Romero, S., **De gira hacia el trabajo : programa de orientación para la toma de decisiones y la transición a la vida activa para el final de la Educación Secundaria Obligatoria.**, 1, Aljibe, 2000

Revista de Investigación Educativa RIE,

Recomendacións

Materias que continúan o temario

Diagnóstico e Evolución da Competencia Curricular/O02M066V06106

A Convivencia nos Centros de Secundaria e o Traballo dende Departamento de Orientación/O02M066V06253

Materias que se recomenda cursar simultaneamente

Formación Académica e Profesional/O02M066V06254

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Orientación e Función Titorial/O02M066V06101

Outros comentarios

Esta guía docente recolle as liñas de actuación a desenvolver co alumnado da materia, entendida con certa flexibilidade, podendo estar suxeita a algunha modificación e reaxuste puntual

---

DATOS IDENTIFICATIVOS**Prácticas Externas**

Materia	Prácticas Externas			
Código	O02M066V06301			
Titulación	Máster Universitario en Profesorado en Educación Secundaria Obligatoria, Bacharelato, Formación Profesional e Ensino de Idiomas. Especialidade (Ourense): Orientación			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	12	OB	1	2c
Lingua de impartición	Castelán Galego			
Departamento	Ecología e bioloxía animal			
Coordinador/a	Garrido González, Josefa			
Profesorado	Garrido González, Josefa			
Correo-e	jgarrido@uvigo.es			
Web	http://http://mpe.uvigo.es/gl/			
Descrición xeral	As prácticas externas están orientadas a completar e reforzar as competencias asociadas ao título. Realizaranse nunha contorna laboral e profesional real relacionado con algún dos ámbitos da Educación.			

Resultados de Formación e Aprendizaxe

Código	
B3	Planificar, desenvolver e avaliar o proceso de ensino e aprendizaxe potenciando procesos educativos que faciliten a adquisición das competencias propias dos respectivos ensinos, atendendo ao nivel e formación previa dos estudantes, así como á orientación dos mesmos, tanto individualmente como en colaboración con outros docentes e profesionais do centro.
B5	Contextualizar o currículo que se vaia a implantar nun centro docente participando na planificación colectiva do mesmo.
B6	Deseñar e desenvolver metodoloxías didácticas tanto grupais como personalizadas, adaptadas á diversidade dos estudantes.
B10	Deseñar e realizar actividades formais e non formais que contribúan a facer do centro un lugar de participación e cultura na contorna no que está situado.
B12	Participar na avaliación, investigación e a innovación dos procesos de ensino e aprendizaxe, comunicando as súas conclusións e as razóns que as sustentan á comunidade educativa e outros profesionais da educación
B16	Traballar en equipo con outros profesionais da educación, enriquecendo a súa formación.
C28	Adquirir experiencia na planificación, na docencia e na avaliación das materias correspondentes á especialización.
C29	Acreditar un bo dominio da expresión oral e escrita na práctica docente.
C30	Dominar as destrezas e as habilidades sociais necesarias para fomentar un clima que facilite a aprendizaxe e a convivencia.
C31	Participar nas propostas de mellora nos distintos ámbitos de actuación a partir da reflexión sobre a práctica.
D1	Utilizar bibliografía e ferramentas de procura de recursos bibliográficos xerais e específicos, incluíndo o acceso por Internet.
D2	Xestionar de forma óptima o tempo de traballo e organizar os recursos dispoñibles, establecendo prioridades, camiños alternativos e identificando erros lóxicos na toma de decisións.
D3	Potenciar a capacidade para o traballo en contornas cooperativas e pluridisciplinarias

Resultados previstos na materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe
---------------------------------	---------------------------------------

Deseñar, planificar e avaliar procesos de ensino e aprendizaxe, tanto individualmente como en colaboración con outros docentes e profesionais do centro onde se realizan as prácticas escolares

B3
B5
B6
B10
B12
B16
C28
C29
C30
C31
D1
D2
D3

Asumir que a competencia profesional do docente ten que evolucionar e adaptarse aos cambios científicos, pedagóxicos e sociais ao longo da vida

B12
B16
C31
D3

Contidos

Tema

Deseño de materias da especialidade

Elaboración de materiais e actividades

Aplicación de técnicas e estratexias de aprendizaxe en distintas etapas e cursos.

Analise da práctica educativa

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Prácticum, Practicas externas e clínicas	150	0	150
Informe de prácticas, prácticum e prácticas externas (Repetida non usar)	0	150	150

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Prácticum, Practicas externas e clínicas	Realización de prácticas coma docente nun centro de ensinanza secundaria. A titorización será levada a cabo por un docente do centro e un docente da universidade.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Prácticum, Practicas externas e clínicas	O alumnado terá dous titores ou titoras que o apoiarán nesta materia. Un titor/a no centro de prácticas e un titor/a na universidade que será o seu titor/a de PAT

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe
Prácticum, Practicas externas e clínicas	Realización de prácticas coma docente nun centro de ensinanza secundaria (150 horas). RESULTADOS DE APRENDIZAXE -O alumnado será quen de planificar e avaliar as materias correspondentes á especialización. -O alumnado será quen de dominar destrezas e habilidades sociais, así como demostrar un bo dominio da expresión oral e escrita, necesarios para fomentar un bo clima de aprendizaxe. -O alumnado será quen reflexionar sobre a súa práctica docente así como propoñer accións de mellora	50	

Informe de prácticas, prácticum e prácticas externas(Repetida non usar)	Elaboración dunha memoria de prácticas na que se explique o paso polo centro de prácticas.	50	B3 B5 B6 B10 B12 B16	C28 C30 C31	D1 D2 D3
	RESULTADOS DE APRENDIZAXE				
	-O alumnado será quen de planificar e avaliar as materias correspondentes á especialización.				
	-O alumnado será quen de dominar destrezas e habilidades sociais, así como demostrar un bo dominio da expresión oral e escrita, necesarios para fomentar un bo clima de aprendizaxe.				
	-O alumnado será quen reflexionar sobre a súa práctica docente así como propoñer accións de mellora				

Outros comentarios sobre a Avaliación

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

Bibliografía Complementaria

Feliz, T. y Ricoy, M.C., **La formación inicial de los profesores de secundaria.**, Sanz y Torres., 2008

González, M. T., Escudero, J. M., Nieto, J. M. y Portela, A., **Innovaciones en el gobierno y la gestión de los centros escolares.**, Síntesis, 2011

Marco, B., **Competencias Básicas: Hacia un nuevo paradigma educativo**, Narcea, 2008

Perrenoud, Ph, **Desarrollar la práctica reflexiva en el oficio de enseñar**, Grao, 2007

Perrenoud, Ph, **Diez nuevas competencias para enseñar**, Graó, 2004

Sierra, B. y Pérez Ferra, M, **La comprensión de la relación de la teoría-práctica: una clave epistemológica de la didáctica. Revista de Educación**, 2007

Latorre, A., **La investigación-acción. Conocery cambiar la práctica educativa**, Grao, 2007

Recomendacións

Materias que continúan o temario

Traballo Fin de Máster/V02M066V06401

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Aprendizaxe e Ensinanza dos Módulos das Familias Profesionais do Sector Servizos/V02M066V06226

Desenvolvemento Psicolóxico da Aprendizaxe no Ensino Secundario/V02M066V06102

Deseño Curricular e Organización de Centros Educativos/V02M066V06103

Innovación Docente e Iniciación á Investigación na Formación Profesional/V02M066V06227

A Formación Profesional/V02M066V06225

Orientación e Función Titorial/V02M066V06101

Sistema Educativo e Educación en Valores/V02M066V06104

DATOS IDENTIFICATIVOS**Traballo Fin de Máster**

Materia	Traballo Fin de Máster			
Código	O02M066V06401			
Titulación	Máster Universitario en Profesorado en Educación Secundaria Obrigatoria, Bacharelato, Formación Profesional e Ensino de Idiomas. Especialidade (Ourense): Orientación			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	OB	1	2c
Lingua de impartición	Castelán Galego			
Departamento	Didáctica, organización escolar e métodos de investigación Ecoloxía e bioloxía animal Economía aplicada Historia, arte e xeografía Matemáticas			
Coordinador/a	Garrido González, Josefa			
Profesorado	Garrido González, Josefa Prada Rodríguez, Julio Ricoy Lorenzo, María Carmen Sánchez Martínez, María Cristina Valente da Silva Couto, Maria Joao Vaquero García, Alberto			
Correo-e	jgarrido@uvigo.es			
Web	http://mpe.uvigo.es			
Descrición xeral	Materia orientada á realización dun traballo de investigación, experimentación ou desenvolvemento orixinal nalgunha das liñas do módulo específico do máster, e estará relacionado con algúns dos múltiples ámbitos do mundo profesional propios do ámbito do ensino secundario.			

Resultados de Formación e Aprendizaxe

Código

Resultados previstos na materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe
---------------------------------	---------------------------------------

Contidos

Tema

Elaboración de un traballo de investigación no ámbito da educación secundaria

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Presentación	1	0	1
Traballo tutelado	10	139	149

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

Descrición

Presentación	Se realizará por cada alumno o alumna delante de un tribunal unipersonal donde ejercerá la presidencia la persona tutora. Su exposición será apoyada con los medios informáticos, audiovisuales, multimedia, etc. oportunos, con una duración entre 8 y 10 minutos y posteriormente el tribunal formulará al alumno las cuestiones que considere oportunas durante 5 minutos.
Trabajo tutelado	Realización dun traballo de investigación, experimentación ou desenrolo orixinal nalgunha das liñas desenvolvidas no módulo específico do Mestrado, relacionado con algúns dos múltiples ámbitos do mundo profesional propios do ámbito do ensino secundario. Encamiñárase ao desenvolvemento dunha actividade que contribúa a acadar un conxunto de competencias de carácter académico, profesionalizante e investigador que enriqueza globalmente a súa formación inicial. Será guiado por unha persoa docente da universidade. Este traballo estará encadrado na etapa da educación secundaria obrigatoria ou postobrigatoria. O traballo de fin de mestrado poderá estar ligado ás actividades de aula, unidades didácticas ou proxectos realizados polo alumnado na fase de prácticas, incluíndo sempre os aspectos de investigación educativa pertinentes a xuízo da persoa titora da universidade.

Atención personalizada

Metodoloxías Descrición

Traballo tutelado	Traballo de investigación no ámbito da educación secundaria tutelado por un docente da titulación.
-------------------	--

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe
Presentación	<p>Será realizada por cada alumno ou alumna diante dun tribunal. A súa exposición será apoiada cos medios informáticos, audiovisuais, multimedia/et. oportunos, cunha duración entre 8 e 10 minutos e posteriormente o tribunal formulará ao alumno as cuestións que considere oportunas.</p> <p>RESULTADOS DE APRENDIZAXE: -O alumnado será quen de planificar e avaliar as materias correspondentes á especialización. -O alumnado será quen de dominar destrezas e habilidades sociais, así como demostrar un bo dominio da expresión oral e escrita, necesarios para fomentar un bo clima de aprendizaxe. -O alumnado será quen reflexionar sobre a súa práctica docente así como propoñer accións de mellora</p>	30	
Traballo tutelado	<p>Realización dun traballo de investigación, experimentación ou desenrolo orixinal nalgunha das liñas desenvolvidas no módulo específico do Mestrado, relacionado con algúns dos múltiples ámbitos do mundo profesional propios do ámbito do ensino secundario. Encamiñárase ao desenvolvemento dunha actividade que contribúa a acadar un conxunto de competencias de carácter académico, profesionalizante e investigador que enriqueza globalmente a súa formación inicial. Será guiado por unha persoa docente da universidade. Este traballo estará encadrado na etapa da educación secundaria obrigatoria ou postobrigatoria. O traballo de fin de mestrado poderá estar ligado ás actividades de aula, unidades didácticas ou proxectos realizados polo alumnado na fase de prácticas, incluíndo sempre os aspectos de investigación educativa pertinentes a xuízo da persoa titora da universidade.</p> <p>RESULTADOS DE APRENDIZAXE: -O alumnado será quen de planificar e avaliar as materias correspondentes á especialización. -O alumnado será quen de dominar destrezas e habilidades sociais, así como demostrar un bo dominio da expresión oral e escrita, necesarios para fomentar un bo clima de aprendizaxe. -O alumnado será quen reflexionar sobre a súa práctica docente así como propoñer accións de mellora</p>	70	

Outros comentarios sobre a Avaliación

CRITERIOS DE CUALIFICACIÓN:

Comisión para xulgar o Traballo Fin de Mestrado : elaboración, presentación e defensa do TFM: 100% da nota

- Calidade do documento escrito
- Pertinencia do contido exposto.
- Calidade da presentación oral.
- Capacidade para a súa defensa.
- Grao de resolución manifestado.
- Adecuacións do recursos e medios empregados na presentación, incluído o uso das TIC.

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

Bibliografía Complementaria

APA, **Manual de Publicaciones de la American Psychological Association**, 3ª, Manual Moderno., 2010

Feliz, T., Ricoy, M. C. et al., **The software for the content analysis: wrong, technical and artistic uses. Beyond Text: Video and other Medium Use in Qualitative Research (pp. 103-120)**, 2012

Hernández, R., Fernández, C. Baptista, P., **Metodología de la investigación**, McGraw-Hill., 2006

Flick, U., **Introducción a la investigación cualitativa**, Morata., 2004

Mcmillanm, J. y Shumacher, S., **Investigación educativa una introducción conceptual.**, Pearson., 2005

Ricoy, M.C., **Consideraciones sobre la construcción de los instrumentos de recogida de información en la investigación educativa.**, Guadalbullón, 2009

Recomendacións

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Desenvolvemento Psicolóxico da Aprendizaxe no Ensino Secundario/P02M066V06102

Diagnóstico e Evolución da Competencia Curricular/P02M066V06106

Deseño Curricular e Organización de Centros Educativos/P02M066V06103

Prácticas Externas/P02M066V06301

Sistema Educativo e Educación en Valores/P02M066V06104

Outros comentarios

É necesario superar tódalas materias da titulación para poder presentarse ao TFM.